

FAMILIEN I CENTRUM

ÅRS- OG SLUTRAPPORT 2008

MÅL OG RAMMEKONTORET FOR BØRN OG FAMILIER,

SOCIALFORVALTNINGEN, KØBENHAVNS KOMMUNE, 2009

INDHOLDSFORTEGNELSE

<u>KAPITEL 1: INDLEDNING</u>	<u>2</u>
<u>PRÆSENTATION AF PROJEKT ‘FAMILIEN I CENTRUM’</u>	<u>2</u>
<u>PRÆSENTATION AF RAPPORTEN</u>	<u>3</u>
<u>KAPITEL 2: HOVEDKONKLUSIONER</u>	<u>4</u>
<u>KAPITEL 3: FAMILIEFOKUS</u>	<u>6</u>
<u>BESKRIVELSE</u>	<u>6</u>
<u>MÅLGRUPPE</u>	<u>7</u>
<u>RESULTATER AF BEHANDLINGSFORLØB</u>	<u>8</u>
<u>FORSKELLE I RESULTATER - MÅLGRUPPE</u>	<u>8</u>
<u>FORSKELLE I RESULTATER - ÅRGANGE</u>	<u>9</u>
<u>RESULTATER HOS BØRNENE</u>	<u>10</u>
<u>EFFEKTÅLING – FAMILIEFOKUS</u>	<u>12</u>
<u>OPFØLGNING PÅ FAMILIERNE</u>	<u>13</u>
<u>METODEUDVIKLING</u>	<u>13</u>
<u>METODEBRUG OG RESULTATER</u>	<u>14</u>
<u>FORMIDLING</u>	<u>16</u>
<u>KAPITEL 4: HARDWORK</u>	<u>17</u>
<u>BESKRIVELSE</u>	<u>17</u>
<u>MÅLGRUPPE</u>	<u>17</u>
<u>ÆNDRINGER I MÅLGRUPPEN</u>	<u>18</u>
<u>RESULTATER AF FORLØBET</u>	<u>19</u>
<u>SAMMENLIGNING MED ANDRE UNGE-TILBUD</u>	<u>19</u>
<u>FORSKELLE I RESULTATER - ÅRGANGE</u>	<u>20</u>
<u>OPFØLGNING PÅ DE UNGE</u>	<u>21</u>
<u>EFFEKTÅLING - HARDWORK</u>	<u>22</u>
<u>METODEUDVIKLING</u>	<u>23</u>
<u>ÆNDRINGER I METODEBRUG</u>	<u>24</u>
<u>FORMIDLING</u>	<u>25</u>
<u>KAPITEL 5: KOMPETENCEUDVIKLING OG IMPLEMENTERING – HERUNDER</u>	
<u>‘KØBENHAVNERUDDANNELSEN’</u>	<u>26</u>
<u>BESKRIVELSE</u>	<u>26</u>
<u>RESULTATER</u>	<u>27</u>
<u>LOKAL FORANKRING</u>	<u>28</u>
<u>KVALIFICERING AF ARBEJDET</u>	<u>28</u>
<u>LÆRING AF KOMPETENCEUDVIKLINGSFORLØBET</u>	<u>29</u>
<u>BILAG</u>	<u>31</u>
<u>A: FAMILIEFOKUS</u>	<u>31</u>
<u>B: HARDWORK</u>	<u>34</u>
<u>C: KOMPETENCEUDVIKLINGSPROGRAMMET – HERUNDER</u>	
<u>‘KØBENHAVNERUDDANNELSEN’</u>	<u>37</u>
<u>D: SAMMENLIGNINGSGRUPPER</u>	<u>38</u>
<u>Indsatsen i FamilieFokus fører til flere undgåede anbringelser</u>	<u>38</u>
<u>Udgifterne reduceres til flere familier efter et forløb i FamilieFokus</u>	<u>39</u>
<u>Resultat af FamilieFokus-forløbet hænger ikke sammen med familiernes ressourcer</u>	<u>40</u>
<u>E: EVALUERINGSDESIGN</u>	<u>42</u>

KAPITEL 1: INDLEDNING

PRÆSENTATION AF PROJEKT 'FAMILIEN I CENTRUM'

Socialforvaltningen i Københavns Kommune har i perioden 2005-2008 gennemført projektet "Familien i Centrum". Projektets mål har været at kvalificere og udvikle metoder inden for forvaltningens arbejde med særligt udsatte børnefamilier. Herunder familier med kriminelle børn og unge. Projektet skulle bidrage til at:

- Skabe større trivsel og social integration for udsatte børnefamilier
- Nedbringe antallet af anbringelser af udsatte børn og unge
- Nedbringe de samlede offentlige udgifter til udsatte børnefamilier
- Kvalificere forvaltningens arbejde med udsatte børnefamilier.

'Familien i Centrum' omfatter to forskellige projekter

'**FamilieFokus**', som er et centralt bydækkende familiebehandlings-tilbud til familier med børn i alderen 0-14 år. Der er tale om familier, hvor der er stor bekymring for børnenes trivsel, og hvor en forandring er påkrævet for at forebygge en eventuel senere anbringelse af barnet uden for hjemmet. 143 familier har taget imod tilbudet i projektperioden. Hertil kommer et antal familier, som har modtaget samme tilbud i lokalt etablerede "Familiehuse" i socialcentrenes børnefamilieteam. I 2008 omfattede dette 105 lokale FamilieFokus-forløb.

'**HardWork**', som er et tilbud til kriminelle og kriminalitetstruede børn og unge i alderen 12-15 år samt deres familier. Tilbudet har været iværksat og ledet af "Københavnerteamet". 32 unge og deres familier fra udvalgte bydele har taget imod tilbudet i projektperioden.

Projektets tværgående del

Kompetenceudviklingen – herunder 'Københavneruddannelsen':

Kompetenceudviklingsprogrammet omfatter for det første uddannelsesstillinger, hvor udvalgte medarbejdere fra socialcentrenes børnefamilieteam frikøbes til 1 års 'oplæring' i FamilieFokus-enheden og HardWork. For det andet er der tale om 'Københavneruddannelsen', som er varetaget af "Vilde Læreprocesser", og som har til formål at fremme en generel kvalificering af arbejdet med de omtalte familier og unge i socialforvaltningen som helhed. "Københavneruddannelsen" omfatter uddannelses- og øvelsesforløb for medarbejderne i alle socialcentrenes børnefamilieteam. Derudover omfatter "Københavneruddannelsen" oprettelsen af et bydækkende "Københavnernetværk", hvor medarbejdere kan mødes til faglige oplæg og diskussioner på tværs af socialcentre og forvaltninger.

Fra beskrivelse af projekt 'Familien i Centrum'. Projektbeskrivelsen 2005.

Projektperioden er nu afsluttet, og de centrale behandlingsenheder 'FamilieFokus' og 'HardWork' er nedlagt som planlagt. Metoder og erfaringer lever dog videre i de lokale Familiehuse og HardWork-tilbud, som er etableret undervejs i projektperioden, samt som en integreret del af det generelle arbejde med udsatte børnefamilier i forvaltningens børnefamilieteam. Københavns

Kommune har valgt at oprette 3 konsulentstillinger i en toårig periode for at støtte og fastholde den lokale implementering.

Projektet er blevet muliggjort på grund af en finansiering fra det daværende Socialministeriums Satspuljemidler med i alt 36 millioner kr. over den samlede projektperiode. Derudover er der en kommunal egenfinansiering, idet socialcentre har betalt for de indskrevne familier/unge.

PRÆSENTATION AF RAPPORTEN

Projektet er evalueret gennem hele projektperioden og er afrapporteret løbende i notater og rapporter. Evalueringsdesign fremgår af Bilag E.

Evalueringen afsluttes i følgende publikationer:

Familien i Centrum - Årsrapport 2008, som præsenterer evalueringens dokumentation for og målinger af resultater og effekter.

Sammenfatning af Familien i Centrum - Årsrapport 2008, som er en kort sammenfatning af de centrale konklusioner og resultater fra hele projektforsøget

To 'Metodebøger', som henvender sig til praktikere og ledere i kommunerne samt uddannelsesinstitutioner. HardWorks metodebog: "Hard Work – udsatte unge på vej mod nye mål" blev offentliggjort i december 2008. Bogen er skrevet af journalist Monica C. Madsen.

FamilieFokus' metodebog vil sætte fokus på familiebehandling, kompetenceudvikling og evaluering. Evaluator Tove Holmgård Sørensen vil i denne bog samle metodeerfaringerne fra hele projektforsøget. Bogen offentliggøres i efteråret 2009.

Nærværende rapport er den samlede Årsrapport, som præsenterer dokumentation for resultater og effektmåling.

Rapporten er udarbejdet af evaluator, cand.scient.soc. Tove Holmgård Sørensen og projektmedarbejder, cand.scient.soc. Anne-Kirstine Mølholt.

KAPITEL 2: HOVEDKONKLUSIONER

Evalueringen viser, at det er lykkedes at etablere behandlingstilbud, som har skabt forbedringer i børns og unge trivsel, og som har medført en reduktion i både anbringelser og udgifter. Det er samtidig lykkedes at implementere de nye metoder og behandlingstilbud i socialcentre lokalt, og at skabe en bydækkende metodeudvikling og kvalificering af arbejdet med udsatte børnefamilier i kommunens børnefamilieteams.

FamilieFokus

- Der er 143 familier, som har deltaget i familiebehandlingen i den centrale FamilieFokus-enhed. Disse familier har generelt tilhørt den ønskede målgruppe. Familierne havde dog i 2007 en mindre kompliceret livssituation end de øvrige to år.
- Undersøgelsen viser, at FamilieFokus-børnenes sociale og psykiske situation (målt gennem SDQ) ved en sammenligning med SFIs børneforløbsundersøgelse adskiller sig markant fra børn inden for normalområdet.
- Indsatsen i FamilieFokus fører ofte til at anbringelse undgås. Dette er tilfældet for 83 % af FamilieFokus-familierne mod 47 % i en sammenligningsgruppe
- Familiebehandlingen har skabt forbedringer af børns og forældres trivsel. Ved opfølgning et år efter afsluttet familiebehandling har FamilieFokus-familierne opnået markant flere forbedringer i børns og forældres trivsel set i forhold til sammenligningsgruppen.
- Samtidig viser opfølgningen, at FamilieFokus-familierne oftere har en fortsat kontakt til børnefamilieteamet i form af bl.a. rådgivningsforløb, hvor flere børnesager er blevet lukket i sammenligningsgruppen.
- I 77 % af forløbene er målene med behandlingen blevet helt eller delvist opfyldt. Der er dog sket et fald gennem projektperioden i antallet af familier, som har fået opfyldt deres mål. Der er 44 % af FamilieFokus-familierne, som efter behandlingen har fået børnesagen lukket eller fremover kan klare sig med opfølgende samtaler og uden foranstaltninger.
- FamilieFokus-forløb medfører ofte, at kommunens udgifter til familien reduceres. Dette er tilfældet for 47 % af familierne i FamilieFokus, mens det gælder for 4 % af familierne i sammenligningsgruppen.
- En sammenligning med to andre familiebehandlingstilbud i udlandet viser, at børnene i FamilieFokus generelt er beskrevet med færre problemer ved indskrivning i tilbudet, men at der er opnået en klar forbedring af børnenes situation ved alle tre former for behandlingstilbud.
- Der har fundet metodeudvikling sted gennem hele forløbet. Udviklingen har bl.a. ført til flere terapeutiske samtaler med børn og forældre samt flerfamilieterapi, men samtidig også til mindre koordinationsarbejde, færre aktiviteter, hjemmebesøg, øvelser og udflugter med familierne. Evalueringen viser, at behandlingsforløbene med de bedste resultater oftere har omfattet terapeutiske samtaler kombineret med andre metoder. Især netværksmøder ser ud til at være en meget brugbar metode.
- Det var projektets mål at få iværksat en mere formaliseret "Grøn Bølge" omkring FamilieFokus-familierne, som kunne sikre en hurtig handling på tværs af kontorer og forvaltninger i forhold til alle dele af familiernes tilværelse. Dette mål er dog ikke nået.

HardWork

- I alt 32 unge har deltaget i tilbudet. De unge har tilhørt den ønskede målgruppe. Dog var gruppen af unge i 2007 lidt ældre og havde en mindre belastet livssituation end de unge de to øvrige år.
- Der er opnået positive forandringer i flertallet af de unges hverdag bl.a. i form af reduceret kriminel adfærd, stabil skolegang og et forbedret forhold til forældrene. Opfølgning viser dog, at det i mange af de unges tilfælde er nødvendigt med fortsat støtte efter ophør i tilbudet, hvis den positive udvikling skal fastholdes
- Evalueringen viser en tendens til lavere anbringelseshyppighed og lavere udgift til familien set i forhold til en sammenligningsgruppe. Denne tendens er dog ikke statistisk signifikant.
- Sammenlignes HardWork med andre tilbud til samme målgruppe, viser tilbudet bedre resultater i forhold til at reducere de unges kriminelle adfærd.
- Der har fundet metodeudvikling sted igennem hele projektføreløbet. Især familiearbejdet og kontaktpersonfunktionen er blevet udvidet og udviklet med meget brugbare og lærerige resultater, som kan anvendes i det øvrige ungearbejde i kommunen.

Kompetenceudvikling og implementering – herunder 'Københavnerruddannelsen'

- De 1-årige uddannelsesstillinger har været en succes i såvel FamilieFokus som HardWork, og det er i høj grad lykkedes at fastholde de "oplærte" medarbejdere i kommunens børnefamiliearbejde efterfølgende.
- Det er lykkedes at oprette lokale familiebehandlingsstilbud i alle socialcentre. I alt 9 lokale familiehuse er etableret. Herudover er der oprettet to lokale HardWork-tilbud i henholdsvis Brønshøj-Husum og på Nørrebro.
- Gennem 'Københavnerruddannelsen' har medarbejderne i alle børnefamilieteam fået undervisning og træning i den løsningsfokuserede tilgang og metoder. Ifølge teamchefer og medarbejdere har det bevirket en kvalificering af socialcentrenes arbejde med de udsatte børnefamilier. Dette viser sig bl.a. i form af et fælles fagligt sprog og teorigrundlag, mere kvalificerede sagsdrøftelser, større metodebevidsthed, mere målrettede forløb samt flere lukkede børnesager. Medarbejderne pointerer endvidere, at projektdeltagelsen har ført til større engagement og mindre udbrændthed i jobbet.
- Projektet har skabt en fælles bydækkende læring, metodeudvikling og ændring af praksis, og der er flere eksempler på, at dette har spredt sig til andre kontorer, institutioner og forvaltninger. Herved er der skabt grundlag for et fælles tværfagligt sprog i arbejdet med de udsatte børn og unge.
- De centrale FamilieFokus- og HardWork-enheder lukker som planlagt ved projektperiodens ophør, idet behandlingerne fremover vil foregå i de lokalt etablerede tilbud. Kompetenceudvikling og implementering fortsætter i socialcentrene efter projektperiodens ophør. Kommunen opretholder 3 centrale konsulentstillinger, som i en to-årig periode kan yde støtte til den lokale implementering. Derudover etableres en økonomisk pulje af projektmidlerne, som kan anvendes til aktiviteter der støtter den videre kompetenceudvikling og implementering lokalt i 2009.

KAPITEL 3: FAMILIEFOKUS

BESKRIVELSE

FamilieFokus er organiseret med en bydækkende enhed på Østerbro, som tilbyder kortvarige, ambulante familiebehandlingsforløb af gennemsnitlig 6 måneders varighed.

Hvad er FamilieFokus?

Formål

”Målet er at iværksætte en indsats, der skaber forandring hos familier, hvor der er alvorlige trusler mod børnenes trivsel og udvikling, og hvor en helheds-, løsnings- og ressourceorienteret indsats kan bidrage til at forbedre familiens samlede situation og handlekraft, således at børnenes udviklingsmuligheder sikres, og de så vidt muligt kan forblive i hjemmet hhv. normalsystemet”

Målgruppe

Målgruppen for FamilieFokus er særligt udsatte børnefamilier med børn i alderen 0-14 år, hvor der er bekymring for børnenes trivsel. En del af målgruppen er familier med kriminalitetstruede/kriminelle børn og unge.

Tilbud

I behandlingen arbejdes inden for en systemisk referenceramme med brug af anerkendende og løsningsfokuserede metoder. Tilbudet tilpasses den enkelte families behov og mål, og kan bl.a. indeholde:

- Terapeutiske samtaleforløb med den samlede familie samt børne-, par- og individuelle forældresamtaler
- Gruppeforløb i enten børne- eller kvindegruppe
- Flerfamilieterapi
- Marte Meo-forløb
- Netværksarbejde
- Koordineringsarbejde
- Aktiviteter

Projektets overordnede mål med Familiefokus er, at den bydækkende enhed lukkes ned efter projektperioden, og at alle kommunens børnefamilieteam derefter har oprettet deres egne, lokale familiebehandlingstilbud samt har integreret metoderne i den øvrige socialfaglige praksis i børnefamilieteamet.

MÅLGRUPPE

Målgruppen for familiebehandlingen var ifølge projektbeskrivelsen de særligt udsatte børnefamilier, hvor *"Familierne er karakteriseret ved, at de har komplekse og komplicerede familieforhold og problemstillinger, der betyder, at et eller flere af familiens børn kan forudses anbragt inden for en overskuelig fremtid."* (2005:5). Projektets mål var, at mindst 100 særligt udsatte familier skulle tage imod tilbudet i den centrale FamilieFokus-enhed gennem projektperioden. Dette mål er nået, da i alt 143 familier har deltaget i familiebehandlingen i den centrale enhed. Hertil kommer de familier, som har modtaget et lignende behandlingstilbud i de lokale familiehuse. I 2008 omfattede dette 105 familier. De undersøgelser, som er foretaget i denne rapport, omfatter dog kun de 143 familier fra den centrale FamilieFokus-enhed.

Flertallet af familierne falder inden for den ønskede **målgruppe** (Bilag A1). Familierne er karakteriseret ved et flertal af enlige forsørgere (64 %) og et flertal på offentlig forsørgelse. Heraf er 41 % på kontanthjælp. Familiernes situation er præget af komplekse problemstillinger; herunder psykiske problemer, dårlig relation mellem forældre og børn, økonomiske problemer, en dårligt fungerende dagligdag, omsorgssvigt, misbrug og vold. I 84 % af familierne har der tidligere været iværksat foranstaltninger efter børneparagrafferne, og i 22 % af familierne har familiens børn tidligere været anbragt uden for hjemmet. Én eller begge forældre har etnisk minoritetsbaggrund i 41 % af familierne.

De henviste børn er karakteriseret ved, at flertallet har været drenge (65 %), ligesom flertallet har tilhørt gruppen af skolebørn (7-14 år). Der er 15 % af de henviste børn, som er vurderet som kriminelle/kriminalitetstruede.

For at få et indblik i børnenes sociale og psykiske situation er der blevet udfyldt et SDQ-skema (Strengths and Difficulties Questionnaire) på børnene tilknyttet FamilieFokus i 2008. SDQ er et internationalt anerkendt skema, der anvendes til at screene børns sociale og psykiske situation. Afprøvningen af skemaet i FamilieFokus-regi er på opfordring af Velfærdsministeriet. SDQ-skemaerne er udfyldt af børnenes forældre ved ind- og udskrivningen af tilbudet med henblik på at kunne måle eventuelle forandringer i forhold til børnenes sociale og psykiske situation¹.

Af SDQ-undersøgelsen fremgår det, at FamilieFokus-børnene falder inden for den ønskede målgruppe i projektet. Sammenlignet med SFIs Børneforløbsundersøgelse falder FamilieFokus-børnene klart uden for normalområdet, og har mange fælles karakteristika med gruppen af "socialt udsatte" i børneforløbsundersøgelsen samt med de anbragte børn i SFIs forløbsundersøgelse af anbragte børn².

¹ For en udførlig indsigt i SDQ-resultaterne se rapporten: FamilieFokus og SDQ – SDQ-målinger ved FamilieFokus 2008.

² SDQ-undersøgelsen over 'normaliteten' af danske børn stammer fra SFI's børneforløbsundersøgelse. Undersøgelsen bygger på et repræsentativt udsnit af danske børn født i 1995. De socialt udsatte børn er en delpopulation af Børneforløbsundersøgelsen, som er kendetegnet ved på et tidspunkt at have modtaget en form for offentlig ydelse, men de er ikke anbragt uden for hjemmet. SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn er en totalundersøgelse af alle danske børn, som er født i 1995, og som enten er anbragt eller har været anbragt uden for hjemmet ved udgangen af 2007.

RESULTATER AF BEHANDLINGSFORLØB

Såvel den statistiske registrering af familierne samt interview med forældre og børn viser, at familiebehandlingen har skabt positive forandringer og forbedringer i børns og forældres trivsel og dagligdag. Der er oftest sket forbedringer omkring relationen mellem børn og forældre, forældrenes psykiske situation, omsorgen for og opdragelsen af børn samt strukturen på dagligdagen. Børnenes trivsel er især forbedret på områder som: barnets psykiske situation, barnets sociale kompetencer, skolegangen samt netværk og fritid (Bilag A4).

Ved behandlingens start opstilles mål i familiens handleplan, og evalueringen viser, at de opstillede mål for familiens behandlingsforløb er blevet helt eller delvis opfyldt hos i alt 77 % af familierne (Bilag A5). Antallet af familier, som har fået opfyldt alle deres mål under forløbet har dog været faldende gennem projektperioden. Hvor det var 50 % af familierne, der fik opfyldt alle mål i 2006, var dette tal 37 % i 2007 og kun 23 % i 2008.

Ser man på familiernes status efter endt behandling, så har kun 10 % af forløbene ført til anbringelse af barnet uden for hjemmet, mens flertallet af familier forventes fremover at kunne klare sig med enten rådgivningssamtaler eller mindre indgribende forebyggende foranstaltninger (Se Bilag A6)

FORSKELLE I RESULTATER - MÅLGRUPPE

På baggrund af målgruppen kan der registreres forskelle i evalueringens resultater på en række forskellige områder.

I forhold til **barnets køn** er der ingen markant forskel mellem drenge og piger i forhold til opnåede forbedringer i barnets trivsel. Dog er børnesagen lukket hos flere drenge end piger, men samtidig er der også flest drenge med omfattende foranstaltninger eller anbringelse efter forløbet. Pigerne er således oftere fortsat i rådgivningsforløb eller med mindre indgribende foranstaltninger efter familiebehandlingen.

Aldersmæssigt er der opnået flest forbedringer hos de små børn (0-6 år) og især for de 4-6-årige. De 0-6-årige har kun udgjort en fjerdedel af de henviste børn, men det er for denne gruppe, at man har opnået de fleste forbedringer i forældres og børns trivsel. Der er dog flest børnesager, som er blevet lukket for de 7-10-årige. Det er i gruppen af 11-14-årige, at der er iværksat flest omfattende foranstaltninger og anbringelser.

Betragtes resultaterne på baggrund af **forældrenes beskæftigelsesstatus**, viser det sig, at der er en højere grad af forbedringer og opfyldelse af handleplanens mål hos de forældre, der er på offentlig forsørgelse frem for hos forældre i arbejde/uddannelse.

De familier, hvor der ikke tidligere har været iværksat **foranstaltninger** efter børneparagrafferne opnår oftere en opfyldelse af handleplanens mål. Det er dog påfaldende, at der blandt de familier, som tidligere har haft hjemme-hos samt hos familier, hvor børnene tidligere har været

anbragt uden for hjemmet, oftere sker forbedringer på stort set alle områder omkring børns og forældres trivsel.

Det er som forventet oftere familier, der ved henvisningen er beskrevet som havende nogen/mange **ressourcer**, der får opfyldt handleplanens mål. Det er dog værd at bemærke, at 65 % af de familier, som er beskrevet som havende få eller slet ingen ressourcer alligevel har fået helt eller delvist opfyldt deres mål med behandlingen. Familien skal derfor ikke nødvendigvis være i besiddelse af nogen/mange ressourcer for at kunne profitere af behandlingsforløbet, hvilket taler for også at give tilbudet til mere ressourcesvage familier.

Familier med etnisk **minoritetsbaggrund** har i høj grad gjort brug af tilbudet og har på næsten alle områder opnået flere forbedringer i trivsel for både børn og forældre sammenlignet med familier med dansk baggrund. Alligevel har de etniske minoritetsfamilier ikke lige så ofte fået opfyldt alle mål i handleplanen som de danske familier, og der er oftere iværksat foranstaltninger af enten mindre indgribende eller omfattende karakter efter behandlingsforløbet. Blandt de etniske minoritetsfamilier er der færre lukkede børnesager, men dog også færre anbringelser uden for hjemmet, hvis man sammenligner med danske familier i behandlingstilbudet.

FORSKELLE I RESULTATER - ÅRGANGE

Ud over disse generelle forskelle inden for målgruppen, viser evalueringen også forskelle i resultaterne årene imellem. 2008 er det år, hvor der er opnået de færreste forbedringer for både børn og forældre. Der er det færreste antal familier, som har fået opfyldt alle handleplanens mål, og der er iværksat flest omfattende foranstaltninger efter endt familiebehandling. De dårligere resultater i 2008 er i høj grad knyttet til én bydel. Det faldende resultat gennem projektperioden kan undre, da man kunne have forventet en øget succes med stigende erfaring og rutine.

Evalueringen peger på en række af forklaringer på de faldende resultater:

Visitationsproceduren er ændret gennem forløbet. Første år blev der gjort meget ud af en grundig undersøgelse og visitation af familierne. De efterfølgende år har man dog på grund af vanskeligheder med at henvise tilstrækkelig mange familier til projektet slækket på proceduren. Man har således taget familier ind, som ikke var grundigt nok undersøgt eller havde en velbeskrevet handleplan samt taget forløb af mere akut karakter. Denne ændring har været vigtig for projektet: Dels for at fylde de normerede pladser, dels for at tilpasse sig socialcentrenes behov.

I forhold til visitationsproceduren viser det sig ydermere gennem Interview med såvel sagsbehandlere i socialcentret og familiebehandlerne, at man især i én bydel i 2008 har henvist familier med en mere kompleks og belastet livssituation end de øvrige socialcentre. Den statistiske registrering viser ligeledes, at der er henvist flere familier med vold, manglende omsorg over for børn og manglende struktur på dagligdagen fra netop denne bydel. Samtidig er der dog færre forældre fra denne bydel med psykiske problemer, færre problemer i relationen mellem børn og forældre, der er færre problemer blandt de henviste børn, og familierne har ikke færre

ressourcer end i de øvrige socialcentre i 2008. Typen af henviste familier kan således ikke alene forklare det dårligere behandlingsresultat i denne bydel. En sammenligning mellem årene viser, at de henviste familier i 2006 og 2008 har mange fællestræk – mens familierne i 2007 skiller sig ud, idet de har en mindre belastningsgrad og flere ressourcer. Der er lidt færre familier i 2008, som er registreret med mange ressourcer. Til gengæld er der lidt flere, som er registreret med kompetencen 'forandringsvilje', hvis man sammenligner med familierne i 2006. Da medarbejderne vurderer forandringsvilje som en afgørende kompetence hos familierne i forhold til en opfyldelse af behandlingsmålene, kunne man forvente en lignende mål-opfyldelse i 2006 og 2008, hvilket dog langt fra gør sig gældende.

Der er sket en ændring i brugen af **metoder**. Fra en mere helhedsorienteret indsats i starten af projektperioden er der sket en udvikling mod en mere samtale-terapeutisk familiebehandling. Denne udvikling har i høj grad været styret af medarbejdernes interesse og efteruddannelse.

Der er gennem projektperioden sket en udvikling mod, at der sættes færre foranstaltninger og tiltag i værk omkring de henviste børn og forældre som et **supplement til familiebehandlingen**. Dette gælder f.eks. kontaktpersoner, nye skoletilbud, dagbehandlingstilbud, aflastningsfamilier m.v. Dette kan dels være et udslag af et mindre fokus på helhedsløsninger og koordineringsarbejde i FamilieFokus. Det kan dog også hænge sammen med socialcentrenes omlægning af indsatsen over for de udsatte børnefamilier i 2007 og 2008.

Der er sket en ændring i **organiseringen af arbejdet** internt i FamilieFokus-enheden. De første år er familiebehandlingen primært foregået gennem et fast makkerskab mellem en fast FamilieFokus-medarbejder og en lokal medarbejder i uddannelsesstilling. I 2008 har man i den bydel med de dårligste resultater dog valgt, at de lokale medarbejdere i sidste halvdel af året selv skulle lave familiebehandling med deres familier, og altså ikke danne makkerpar med de faste familiebehandlere. De lokale medarbejdere har modtaget sparring på forløbene, men har ifølge interview i høj grad selv haft ansvaret for disse behandlingsforløb. Samtidig skal det bemærkes, at kompetenceudviklingsmodellen med uddannelsesstillinger, som har vist sig meget brugbar i forhold til den lokale implementering, samtidig har været en meget krævende model for medarbejderne i den centrale FamilieFokus-enhed, som løbende har taget imod nye medarbejdere og startet nye oplæringsforløb. Dette kan have ført til en vis "afmatning" hos de faste medarbejdere sidst i projektperioden. Herudover har der været stor udskiftning af projektledere, hvilket kan have haft betydning for kontinuiteten i og udviklingen af familiebehandlingen.

Projektforløbets snarlige **ophør** og medarbejdernes uvished om fremtiden har fyldt meget i projektets liv i 2008. Hos såvel medarbejdere som projektleder har megen energi og opmærksomhed været rettet mod fremtiden og mindre mod metodeudvikling og familiebehandling. Dette er en forskel til 2006, hvor man opnåede bedre resultater med behandlingsforløbene.

RESULTATER HOS BØRNENE

Selv om resultaterne af behandlingsforløbene således var bedst i starten af projektperioden, er der gennem FamilieFokus-behandlingen generelt set opnået mange forbedringer i børnenes trivsel. SDQ-undersøgelsen af børnenes sociale og psykiske situation ved start og ophør i tilbudet viser en tydelig positiv udvikling³, og dette gælder således også for børnene i 2008, hvor SDQ-undersøgelsen er foretaget.

Skal man sammenligne FamilieFokus-familiernes forbedringer i barnets trivsel med resultater af lignende behandlingstilbud, vil det være relevant at kigge på en irsk undersøgelse af 'The Incredible Years' (IY. På dansk: De Utrolige År)⁴ samt en svensk undersøgelse af Komet⁵. I disse undersøgelser er der ligeledes anvendt SDQ til at måle de deltagende børns sociale og psykiske situation ved starten af behandlingen såvel som ved afslutningen. Sammenligningen af FamilieFokus med de to andre studier viser, at FamilieFokus-børnene fremstår med langt færre sociale og psykiske vanskeligheder og problemer end børnene fra de to andre undersøgelser. For alle tre behandlingstilbud er der dog opnået tydelige forbedringer af børnenes situation gennem behandlingen.

Sammenfattende fremgår det således, at FamilieFokus har skabt forbedringer i børns og forældres trivsel. Resultaterne var dog bedst i 2006 og har været faldende gennem projektperioden. Årsagen til dette kan bl.a. skyldes ændringer i visitationen, organiseringen af arbejdet samt brugen af metoder. Sammenlignes resultaterne med andre familiebehandlingstilbud til samme målgruppe, viser evalueringen en tendens til, at FamilieFokus-tilbudet kan opnå samme forbedringer i børns trivsel som f.eks. IY ("De utrolige år"). Det er dog kendetegnende for såvel IY som Komet, at en større andel af de deltagende børn i disse to tilbud har haft store sociale og psykiske vanskeligheder.

³ For en dybdegående indsigt i SDQ-resultaterne se rapporten: FamilieFokus og SDQ – SDQ-målinger ved FamilieFokus 2008.

⁴ IY er et familiebehandlingsprogram for familier med børn i alderen 3-10 år, der har emotionelle problemer og adfærdsvanskeligheder. Behandlingsprogrammet foregår som forældretræning, der har til formål at forebygge, reducere og behandle adfældsproblemer hos barnet samt at forøge barnets sociale kompetencer gennem en forbedring af relationen mellem forældre og børn.

⁵ Komet er et 'Parent Management Training' (PMT) program, der har til formål at mindske børns adfældsproblemer og bedre relationen mellem forældre og børn ved at øge forældrenes opdragelsesfærdigheder. I det nævnte studie deltog børn i alderen 4-10 år.

EFFEKTMÅLING – FAMILIEFOKUS

Succeskriteriet for FamilieFokus er, at antal undgåede anbringelser i forhold til deltagelsen i FamilieFokus skal være på 20 % i 2006, på 30 % i 2007 og på 40 % i 2008⁶.

- Opgjort for 2006 er opfyldelsen for FamilieFokus på 84 %, dvs. cirka 4 gange over succeskriteriet.
- Opgjort for 2007 er opfyldelsen for FamilieFokus på 83 %, dvs. næsten 3 gange over succeskriteriet.
- Opgjort for 2008 er opfyldelsen for FamilieFokus på 92 %, dvs. over dobbelt så højt som succeskriteriet.

Effektmålingen af FamilieFokus har to særlige formål. At vise at indsatsen fører til færre anbringelser af børn uden for hjemmet, samt at indsatsen fører til mere velfungerende familier og dermed til et mindre økonomisk forbrug i kommunen.

Effektmålingens resultater viser:

- FamilieFokus-indsatsen fører ofte til undgåede anbringelser. Samlet set er anbringelse undgået for 83 % af FamilieFokus-familierne mod 47 % i sammenligningsgruppen. Sammenhængen er signifikant.
- FamilieFokus-indsatsen fører ofte til en reduktion af kommunens udgifter til familien. Dette er tilfældet for 47 % af FamilieFokus-familierne, mens det alene er tilfældet for 4 % af familierne i sammenligningsgruppen. Sammenhængen er signifikant.

Det fremgår således, at familiebehandlingen i eget regi er billigere og fører til færre anbringelser end de benyttede familiebehandlingstilbud i sammenligningsgruppen⁷.

⁶ Succeskriteriet er ændret i ordlyden i forhold til tidligere. Før var ordlyden: 'Antal undgået *helårs*anbringelser skal i forhold til *kapaciteten* i *Familien i Centrum* være på 20 % i 2006, på 30 % i 2007 og på 40 % i 2008'. Ændringen i ordlyden skyldes til dels, at der aldrig har været helt så mange familier tilknyttet, som indsatsen er normeret til. Herudover skyldes ændringen, at kapacitetsudregningen tog udgangspunkt i, at familier var indskrevet et halvt år, men reelt er der stor forskel på i hvor lang tid, at de enkelte familier har været tilknyttet FamilieFokus. Det har medført, at ved udregningen af helårsbørn tilknyttet FamilieFokus set i forhold til kapaciteten har dette til tider resulteret i urealistiske resultater, da der tages udgangspunkt i undgåede anbringelser det følgende år efter forløbets afslutning. Det er også tilfældet i forhold til børn tilknyttet i 2008, at kapacitetsudregningen set i forhold til undgåede helårsanbringelser ikke giver mening, idet der ikke er gået et år efter udskrivningen for flere af børnene. I stedet er det valgt at udregne en procent over undgåede anbringelser på baggrund af den reelle deltagelse i FamilieFokus, således at det fremgår, hvor stor en procentdel af de henviste børn, der i løbet af et år efter deltagelse har undgået anbringelse. Herudover er det vigtigt at bemærke i forhold til opgørelsen, at de henviste indgår i op til et år efter ophørt forløb i FamilieFokus. Det betyder, at opgørelsen for 2008 endnu ikke er fuldstændig, idet der ikke er gået et år siden, at en række af familierne blev udskrevet. Der er derfor en vis usikkerhed i forbindelse med opgørelsen for 2008.

⁷ I Bilag D findes en nærmere beskrivelse af sammenligningsgruppen – og hvordan denne gruppe forholder sig til FamilieFokus-familierne.

OPFØLGNING PÅ FAMILIERNE

Der er foretaget en opfølgning på, hvordan det er gået familierne ét år efter endt familiebehandling. Opfølgningen er foretaget blandt familiernes aktuelle sagsbehandlere – dels for de familier, som deltog i familiebehandlingen i FamilieFokus-enheden i 2006 og 2007 og dels for en sammenligningsgruppe.

Opfølgningen viser, at børn og forældre tilknyttet FamilieFokus på langt de fleste områder har opnået markant **flere forbedringer** i trivsel sammenlignet med før familiebehandlingen set i forhold til sammenligningsgruppen (se Bilag A7). Sagsbehandleren vurderer således også familiens udbytte af familiebehandlingen, som større for FamilieFokus-familierne end for sammenligningsgruppen (se Bilag A9)

I forhold til **familiens aktuelle kontakt til socialforvaltningen** et år efter familiebehandlingens ophør, viser opfølgningen, at der i sammenligningsgruppen er flere familier, hvor børnesagen er blevet lukket – men også flere, hvor barnet er blevet anbragt uden for hjemmet. Blandt FamilieFokus-familierne er der langt flere familier, som fortsat har jævnlige opfølgningssamtaler med sagsbehandleren. I begge grupper er der en forholdsvis stor andel af familierne, hvor der er iværksat foranstaltninger efter børneparagrafferne efter endt familiebehandling – dog flest blandt FamilieFokus-familierne. (Se Bilag A8)

Sagsbehandlerens vurdering af, hvorvidt der fortsat er grund til **bekymring for barnets trivsel** viser, at der er flest familier i sammenligningsgruppen, hvor der ikke længere findes grund til bekymring for barnet. Samtidig er der dog også en større andel blandt børnene i sammenligningsgruppen, hvor bekymringen er den samme som før behandlingen – mens bekymringen oftere er blevet formindsket for FamilieFokus-familierne (Se Bilag A10). Det er vigtigt her at gøre opmærksom på, at undersøgelsen viser, at sagsbehandleren oftere har et større kendskab til og tættere kontakt med FamilieFokus-familierne, mens der er mange familier i sammenligningsgruppen, som sagsbehandleren ikke har megen viden om.

Sammenfattende viser opfølgningen, at FamilieFokus-behandlingen vurderes at have ført til flere forbedringer omkring de henviste børns trivsel og har givet et større udbytte for flere familier - set i forhold til sammenligningsgruppen. Samtidig viser resultaterne også, at børnene fra FamilieFokus oftere har en fortsat tæt kontakt til socialforvaltningen efter behandlingens ophør. Kontakten til socialforvaltningen bærer i højere grad præg af vejledning og støtte som en fortsat forebyggende indsats. Hos sammenligningsgruppen fører behandlingsforløbet oftere til en anbringelse af barnet uden for hjemmet.

METODEUDVIKLING

Den ambulante familiebehandling i FamilieFokus finder sted inden for en systemisk referenceramme med brug af bl.a. løsningsfokuserede metoder. Der er i projektbeskrivelsen lagt op til, at tilbudet både skal omfatte terapeutiske samtaler og en mere helhedsorienteret social indsats i forhold til familiens samlede livssituation – herunder også inddragelse af familiens

netværk. Grundlaget er en anerkendende og ressourcefokuseret tilgang til familien, hvor der arbejdes med klare mål og bygges på familiens egne løsninger.

Der har fundet metodeudvikling sted igennem hele projektforsløbet, og der anvendes i dag en bred vifte af metoder i familiebehandlingen – dog primært systemiske, løsningsfokuserede og narrative metoder. Familierne tilbydes bl.a. familie-, par- og børnesamtaler, flerfamilieterapi, Marte Meo og aktiviteter.

Gennem projektforsløbet har metodebruken ændret sig, således at der er blevet mere og mere fokus på de terapeutiske samtaler og metoder. Denne udvikling har bl.a. været styret af medarbejdernes interesse og efteruddannelse. Der kan registreres følgende **ændringer i metodebrug** gennem årene:

- Gennem hele projektperioden er der sket en **stigning** i familiesamtaler, individuelle samtaler med forældre, børnesamtaler og flerfamilieterapi
- Der er sket et kraftigt **fald** i brugen af hjemmebesøg, endagsudflugter, aktiviteter med familierne, familieøvelser samt børne-/kvindegruppe
- Brugen af **netværksmøder** steg i 2007 - men er faldet igen i 2008.
- **Koordineringsarbejde** omkring familien var mest omfattende i 2006. Dette faldt kraftigt i 2007, men er steget igen i 2008. Koordineringsarbejdet i 2006 omfattede især de voksne (bolig, skat, voksenteam) og medførte bl.a., at 2006 er det år, hvor der skete flest forbedringer i familierne i forhold til bolig, økonomi, forældres beskæftigelsessituation samt forældres netværk og fritid. I 2008 har koordineringsarbejdet mest været rettet mod børnene (skole, daginstitution, SSP). Der blev samarbejdet med flest forskellige professionelle samarbejdspartnere, institutioner og forvaltninger i 2006, mens 2008 er det år, hvor der er samarbejdet med det færreste antal partnere.
- Målet om en formaliseret **"Grøn Bølge"**, som omfattede et tættere samarbejde med andre kontorer/forvaltninger og en hurtigere handlen omkring familiernes øvrige situation, fungerede til en vis grad efter hensigten i 2006, hvor man bl.a. havde indgået en central samarbejdsaftale med boligkontoret som betød, at et større antal familier hurtigt fik en ny bolig. Efter første projektår opgav man dog det formaliserede samarbejde fra centralt hold, hvilket betyder at man i 2007 og 2008 ikke har kunnet registrere nogen formaliseret "Grøn Bølge", og færre familier har fået ny bolig.
- I forhold til **metodebrug i 2008**, hvor der er opnået de dårligste resultater, har forløbene dette år været kortere, der har været afholdt et færre antal familiesamtaler, været afholdt færre netværksmøder og er samarbejdet med færre partnere omkring familien. Der har ligeledes været afholdt færre hjemmebesøg, endagsudflugter, aktiviteter med familien og familieøvelser.

METODEBRUG OG RESULTATER

Der er foretaget en undersøgelse af resultaterne af familiebehandlingen set i sammenhæng med metodebruken i de enkelte familiebehandlingsforløb. Denne viser for det første, at både graden af forbedringer i barnets trivsel og opfyldelsen af handleplanens mål er stigende med **antal**

måneder i behandlingsforløbet. Blandt de familier, som har været i behandling under 6 måneder, er det dog stadig 55 %, som har fået helt eller delvist opfyldt deres behandlingsmål. Det er værd at bemærke, at der findes flest lukkede børnesager såvel som fleste anbringelser hos familier, der har været indskrevet under 6 måneder.

For det andet fremgår det, at forbedringer for såvel børn som forældre er stigende med antallet af afholdte **netværksmøder**. Der er en klar tendens til, at de forløb, hvor der er afholdt netværksmøder, oftere har forbedringer og opfyldte mål. Netværksmøder er den metode, der giver det tydeligste udslag i forhold til et positivt udbytte hos familien. Dette kan naturligvis også indikere, at netværksmøder kun benyttes som metode i visse typer af familier, men der er ingen tegn på dette i undersøgelsen, idet netværksmøder har været anvendt bredt.

Som et tredje punkt er det vigtigt at bemærke, at et stigende **antal familiesamtaler** giver bedre resultater. Dog er resultaterne faldende igen ved over 10 familiesamtaler. Der er sket flest forbedringer hos børn og forældre, er opnået flest af handleplanens mål og anbragt færrest børn, i de forløb, hvor der er afholdt 7-10 familiesamtaler. De færreste forbedringer og fleste anbringelser er sket i forløb med 4-6 familiesamtaler, hvilket indikerer at man på dette tidspunkt har afbrudt forløbet, fordi der var behov for en anden type indsats i familien.

For det fjerde har mange **hjemmebesøg** hos familien oftere været anvendt i forløb med positive resultater for børn og forældre. Dog kan forløb med kun 1-2 hjemmebesøg ikke fremvise denne effekt, idet disse forløb har vist et ringere resultat end forløb helt uden hjemmebesøg.

Som et femte punkt viser resultaterne, at familier, der har deltaget i **gruppetilbud**, oftere har opnået forbedringer og fået opfyldt handleplanens mål. Dette gælder både for flerfamilieterapi og kvindeguppe, men er mest markant for kvindeguppe.

For det sjette er der blevet opfyldt flere mål i de familier, hvor der har været benyttet **Marte Meo**. Det er interessant at bemærke, at 1-3 videooptagelser har givet et bedre resultat end flere videooptagelser gennem behandlingsforløbet. Længerevarende Marte Meo-forløb ser således ikke ud til at give en bedre effekt.

Som et syvende og sidste punkt fremgår det af undersøgelsen, at i forhold til endagsudflugter og aktiviteter med familien kan der ikke spores nogen tydelig tendens i forhold til resultaterne.

Sammenholdes udviklingen i metodebrug med de opnåede resultater, så tyder evalueringen på, at der opnås bedre resultater for familierne, hvis de terapeutiske samtaler kombineres med brug af andre metoder og koordineringsarbejde. Især netværksmøder ser ud til generelt at have en gavnlig effekt på resultaterne – mens det for de øvrige metoders vedkommende handler om at kombinere med den/de metoder, som giver mest mening i forhold til den enkelte families ønsker og mål.

FORMIDLING

Projektets metoder og resultater er formidlet på følgende måde:

- Evalueringens offentliggjorte årsrapporter og nærværende slutrapport
- 'Metodehåndbogen', som er uddelt til alle medarbejdere i kommunens socialcentre i 2007. Håndbogen revideres i foråret 2009 og vil fremover være tilgængelig i elektronisk udgave.
- I løbet af 2009 skrives en fagbog rettet mod praktikere og ledere i kommunerne samt uddannelsessteder. Bogen vil have fokus på metoder og processer i projektet, og forventes offentliggjort i efteråret 2009.
- Afholdelse af to konferencer. En midtvejskonference i 2007 og en afslutningskonference som forventes afholdt i efteråret 2009.

KAPITEL 4: HARDWORK

BESKRIVELSE

HardWork er et 1-årigt fritids- og kontaktpersontilbud rettet mod kriminelle og kriminalitetstruede børn og unge i alderen 12-15 år samt deres familier. Tilbudet har været ledet af "Københavnerteamet".

Hvad er HardWork?

Formål

Formålet med projektet er at påvirke de unges kriminelle adfærd og sikre dem en meningsfuld hverdag med skolegang, fritidstilbud og integration i familien og nærmiljøet. Samtidig ønsker man, at familien inddrages og påtager sig et større ansvar for den unge.

Målgruppe

HardWorks tilbud er "rettet mod kriminelle og kriminalitetstruede unge mellem 12 og 15 år (...) De unge har ofte et hashmisbrug og kan ikke rummes – eller hænger i periferien af de etablerede skole- og fritidstilbud. Det er unge, som lokalcentret kender godt, og som er på grænsen til meget vidtgående foranstaltninger" (projektbeskrivelsen 2005:19). De unge starter i en gruppe på 10-12 unge én gang årligt, og i alt 32 unge har taget imod tilbudet i perioden.

Tilbud

HardWorks 1-årige tilbud til de unge har bestået af:

- Et gruppetilbud til de unge i fritiden med 1-2 ugentlige åbningsaftener, ture og kompetencegivende aktiviteter
- Individuelt arbejde med de unge via kontaktpersonordning
- Familiearbejde (familiesamtaler og hjemmebesøg)
- Koordinering og samarbejde med det professionelle netværk omkring de unge (skole, klub, sagsbehandler, politi m.v.)

Ligesom for FamilieFokus er projektets mål for HardWork, at den centrale enhed skal ophøre efter projektperioden, og at projektets erfaringer og metoder skal integreres i de tilknyttede socialcentres ungearbejde undervejs i projektperioden.

MÅLGRUPPE

Ved projektets start var målet, at 12 unge skulle gøre brug af tilbudet årligt. Dette antal viste sig dog at være for højt sat i forhold til de henviste unges situation, hvorfor normtallet i 2007 blev nedsat til 10 unge årligt. Målet for antal deltagende unge er således opfyldt, idet i alt 32 unge har

gjort brug af tilbudet gennem projektperioden.

De **deltagende unge** har afgjort tilhørt den ønskede målgruppe. De fleste af de unge har været mellem 12 og 15 år ved start i tilbudet. To af de unge er vurderet som kriminalitetstruede. Resten har haft en aktiv kriminel adfærd inden starten i HardWork, hvor 94 % allerede var registreret af politiet. Det drejer sig oftest om tyveri (72 %), vold (48 %) eller røveri (24 %) samt hærværk og brandstiftelse. De unge har haft en ustabil skolegang, hvor 84 % af de unge har oplevet skoleskift, og mange af de unge var allerede i – eller på vej til – specialundervisningstilbud. Det er dog kun få af de unge (10 %), som havde et stort forbrug af rusmidler, da de startede i tilbudet. Det er 44 % af de unge, der er vurderet som anbringelsestruede, hvis ikke der sker en positiv forandring, og 13 % af de unge har allerede tidligere været anbragt uden for hjemmet. Stort set alle de deltagende unge har været drenge (kun to piger det første år), og 87 % af dem har haft etnisk minoritetsbaggrund (Bilag B1).

Blandt **forældrene** til de unge har begge forældre haft forældremyndighed i 44 % af familierne, mens moderen alene har haft forældremyndighed i 47 % af familierne. Den største gruppe af forældrene har været i beskæftigelse, selvstændige eller under uddannelse. Det er 16 % af fædre og 32 % af mødre, som har været på offentlig forsørgelse. Der er dog en stor gruppe "uoplyste" blandt fædre (32 %), da disse ofte ikke bor med familien. Herudover har 23 % af mødre været hjemmegående.

ÆNDRINGER I MÅLGRUPPEN

De deltagende unge har således ligget inden for projektets målgruppe. Der er dog sket visse ændringer i målgruppen gennem projektperioden.

I forhold til de unges **alder** er der sket en afgørende ændring. I 2007 var de unge 1-2 år ældre end de to øvrige år.

I 2006 var der flest af **de unges familier**, som var præget af problemer som f.eks. skilsmisse, vold, dårlig økonomi, traumatiserende oplevelser, boligproblemer og misbrug såvel som fysiske og psykiske helbredsproblemer. Det var ligeledes det år, hvor det største antal forældre var på offentlig forsørgelse. Af de tre projektår var 2008 det år, hvor det færreste antal familier var præget af alle disse problemer. (Bilag B2)

Man kan **karakterisere de unge i de tre forskellige projektår** på følgende måde:

- 2006 var det år, hvor de unge havde flest problemer. Der var flest unge, som tidligere havde været anbragt uden for hjemmet, flest unge som aktuelt var anbringelsestruede (54 %), flest unge havde begået alvorlig kriminalitet og flest unge havde et misbrug af rusmidler.
- I 2007 var de unge ældre, ved projektstart var der flest i et skoletilbud og flest, som dyrkede regelmæssig fritidsinteresse. Samtidig var det året med det færreste antal anbringelsestruede unge (20 %). Det var dog også det år, hvor flest unge havde været involveret i kriminalitet inden starten (100 %). Arten af kriminalitet var dog oftest tyveri,

mens vold og røveri var mindst repræsenteret i 2007.

- I 2008 havde flere unge en ustabil skolegang og mange skoleskift, og det var også det år, hvor der var registreret flest unge med psykiske problemer. Antallet af anbringelsestruede unge var dette år næsten ligeså højt som i 2006 og lå på 50 %.

Ud over de statistiske forskelle mellem de enkelte unge, er det af betydning, hvordan målgruppen er **udvalgt og sammensat**. I 2006 blev alle deltagere individuelt visiteret og kom fra 4 forskellige socialcentre. I 2007 udvalgte man to grupper af unge, hvoraf de fleste kendte hinanden og "gik sammen" i forvejen. De to grupper kom fra to forskellige lokalområder og tilhørte to forskellige socialcentre. I 2008 kom alle de unge fra ét socialcenter, men de var individuelt visiteret og ikke sammentømret som gruppe på forhånd.

Sammenfattende viser evalueringen således, at 2006 var det år, hvor såvel de unge som forældrene kom til projektet med den mest belastede livssituation, mens de unge i 2007 skiller sig ud ved at være ældre og have færre alvorlige problemer end de øvrige år. I 2008 er forældrenes livssituation mindre belastet end de øvrige år, men mange af de unge er anbringelsestruede og har psykiske problemer.

RESULTATER AF FORLØBET

Gennem HardWorks tilbud er det i høj grad lykkedes at skabe positive forandringer i de unges adfærd og tilværelse, mens de var tilknyttet projektet. De unges **kriminelle adfærd** er helt ophørt for 23 % og reduceret for 37 %. Det er således i alt 60 % af de unge, som har opnået en positiv effekt i forhold til kriminel adfærd, mens 20 % af de unge har forøget deres kriminelle adfærd under forløbet. 60 % af de unge er slet ikke eller kun en enkelt gang blevet registreret hos politiet, mens de var tilknyttet HardWork (Bilag B3). Samtidig er de unges **forhold til forældrene** forbedret for 63 % af de unge.

I forhold til **skolegang** har 60 % passet skolen stabilt under forløbet. Der er sket en forbedring af den unges faglige niveau for 60 % af de unge og en forbedring af den sociale adfærd i skolen for 50 % af de unge (Bilag B4). Overordnet set vurderer sagsbehandleren, at der er sket en forbedring af den unges **samlede situation** for 80 % af de unge, mens situationen er uændret for 7 % og forværret for 13 %. Flertallet af de unge har oplevet forbedringer omkring f.eks. social adfærd i gruppen, evnen til at høre efter, adfærd i det offentlige rum samt evnen til at undgå konflikt (Bilag B5).

SAMMENLIGNING MED ANDRE UNGE-TILBUD

Der er ikke foretaget en SDQ-undersøgelse for HardWork. I stedet vil resultaterne blive sammenlignet med andre undersøgelser af lignende tilbud til samme målgruppe. Sammenlignes HardWorks resultater med projekt 'Ny Start'⁸, var der i "Ny Start" en klar forbedring af den unges

⁸ I projekt 'Ny start' igangsatte man i fire kommuner en særlig indsats over for drenge i alderen 12-18 år, som var marginaliseringsstruede i forhold til job, uddannelse og fritid. Drengene havde begyndende kriminalitet og misbrug, og deres familiemæssige baggrund var præget af psykosociale problemer, arbejdsløshed m.v. De unge var alle kendt af de sociale myndigheder og til en vis grad af politi og SSP. Målgruppen må således siges at svare nogenlunde til

situation for 76 % af de unge, og 57 % af de unge fik reduceret eller stoppede deres kriminelle adfærd. Sammenlignet med dette tilbud har HardWork opnået et bedre resultat med hyppigere reduktion i kriminel adfærd samt hyppigere forbedring af den unges samlede situation

Det samme gør sig gældende, hvis man sammenligner med ét af kommunens egne ungeprojekter: 'Spydspidsen'⁹, som henvender sig til særligt udsatte unge i alderen 15-17 år. Her viser en evaluering af dette tilbud, at kriminaliteten blev reduceret eller helt ophørte for 57 % af de deltagende unge. Også her har HardWork således opnået bedre resultater.

FORSKELLE I RESULTATER - ÅRGANGE

Der kan registreres en række forskelle i de opnåede resultater imellem de forskellige projektår.

I **2006** blev der opnået de færreste forbedringer hos de unge. Dette gælder den kriminelle adfærd, hvor der var færrest unge, som fik ophørt/reduceret deres kriminalitet (54 %). Det gælder også i forhold til skolegang, hvor færrest passede skolen stabilt, samt forholdet til forældrene, som også blev forbedret for det færreste antal unge (39 %). Samtidig var 2006 det år, hvor forbruget af rusmidler steg for flest unge.

I **2007** blev der på mange områder opnået de fleste forbedringer for de unge. Det var bl.a. det år, hvor der var flest unge, som fik ophørt/reduceret deres kriminelle adfærd (70 %), og flest hvor forholdet til forældrene blev forbedret (100 %). Samtidig blev der på stort set alle adfærdsområder som social adfærd, evne til at lytte, undgå konflikt m.v. opnået flest forbedringer for de unge dette år (Bilag B5). Evalueringen viser i øvrigt, at de unge i 2007 var dem, der gennem forløbet oftest brugte mere tid på lektier, opholdt sig mere i hjemmet, fik nye venner eller en kæreste, fik fritidsjob og startede i klub eller på nye fritidsaktiviteter

2008 lignede 2006 mest i forhold til ændring af kriminel adfærd. Der var 57 %, som fik ophørt/reduceret deres kriminalitet dette år. I 2008 var der flest unge, som passede skolen stabilt og som opnåede størst forbedring af social adfærd i skolen. Samtidig var 2008 dog det år, hvor der samlet set blev opnået de færreste forbedringer på næsten alle adfærdsområder (Bilag B5).

Evalueringen peger på følgende forklaringer på disse forskelle i resultaterne:

- I 2006 var såvel unge som forældre i den mest belastede livssituation, mens 2007 var året med de færreste anbringelsestruede unge. De unges livssituation og ressourcerne i familien ved henvisningen til projektet kan således være en oplagt forklaring.
- De unges alder kunne også være en del af forklaringen. I 2007 var de unge gennemsnitlig ældre end de to øvrige år, og man kunne derfor have en antagelse om, at man lettere kunne opnå gode resultater med de 15-16-årige. I forhold til formindskelse af den kriminelle adfærd, er der opnået bedst resultater med denne ældre gruppe, mens der til

HardWorks unge, selv om nogle af de unge i "Ny start" var lidt ældre. Indsatsen i "Ny Start" var et kognitivt færdighedsprogram, som skulle lære de unge mestring og adfærdsstyring (Per Hensen, 2002).

⁹ "Evaluering af Spydspidsen". Tove Holmgård Sørensen. Center for forskning i socialt arbejde 2002

gengæld er opnået størst forbedring af den unges samlede situation for de 13-14-årige. Evalueringen viser ikke en gennemgående markant forskel i resultaterne mellem aldersgrupperne.

- Gruppen af unge var udvalgt og sammensat forskelligt de tre år. 2007 var således det år, hvor de unge kendte hinanden bedst på forhånd, og allerede var etableret i to grupper inden start.
- Tilbudet og metoderne har ændret sig gennem projektforløbet. Mens man det første år arbejdede meget med gruppeaktiviteter, har man de to sidste år brugt mere tid på familiearbejde samt individuelt kontaktpersonarbejde med den unge.
- Grunden til, at man i 2008 ikke har opnået helt de samme gode resultater som i 2007, kan desuden skyldes, at det var sidste projektår, hvilket kan have påvirket metodeudviklingen og engagementet i projektet.

I forhold til de unges status ved udskrivningen er 13 % af de unge blevet anbragt uden for hjemmet, hvilket er en langt lavere andel end unge, som ved henvisningen blev vurderet som anbringelsestruede. 33 % af de unge vurderes fremover at have behov for en støttekontaktperson, mens 3 % af familierne vurderes at have behov for hjemme-hos-støtte.

OPFØLGNING PÅ DE UNGE

Ét år efter udskrivningen fra HardWork er der fulgt op på de unges trivsel og situation – særligt i forhold til skole og kriminalitet - hos den sagsbehandler i socialcentret, som har fulgt den unge under forløbet i HardWork såvel som i tiden efter. Opfølgningen er foregået i december 2007 samt oktober 2008.

Opfølgningen viser, at lidt over halvdelen af de unge (52 %), som var igennem tilbudet de første to år, er i god trivsel ét år efter tilbudets ophør. 61 % er i gang med et stabilt skole-/beskæftigelsesforløb, og 35 % har slet ikke haft kriminel adfærd. Der er 30 %, som fortsat har kriminel adfærd, men i en reduceret grad. Dog har 35 % af de unge til stadighed en alvorlig kriminel adfærd med gentagne sigtelser, domme og for flere også fængselsophold. 17 % af de unge er blevet anbragt uden for hjemmet, mens 52 % har haft iværksat forebyggende foranstaltning – oftest i form af støtte-/kontaktperson (Bilag B6).

Hvis man sammenligner de unge fra 2006 og 2007, er det vigtigt at bemærke, at der er langt flere unge i 2007, som har klaret sig bedre efter HardWork-forløbet. Der er en højere andel af de unge fra 2007, som i dag er i god trivsel, i et stabilt skole-/beskæftigelsestilbud og som ikke har haft kriminel adfærd eller udelukkende har haft kriminel adfærd i en reduceret grad. Samtidig er der også færre unge, som er blevet anbragt uden for hjemmet fra gruppen i 2007 (Bilag B6). Evalueringen peger på følgende forklaringer på denne forskel i de unges trivsel og adfærd efter ophør i tilbudet:

- Som allerede beskrevet var 2006 den gruppe, hvor såvel unge som forældre ved henvisningen havde den mest komplicerede og belastede livssituation.
- I 2006 kom HardWork-gruppen til at påvirke hinanden i en dårlig retning i forhold til

kriminell adfærd. Dette skete ikke i 2007, hvor medarbejderne var meget opmærksomme på at imødegå dette, og deltagerne i stedet påvirkede hinanden i positiv retning

- Metoderne har ændret sig, som det vil fremgå senere. Der blev således i 2007 udført et langt mere intensivt familiearbejde, hvilket kan betyde, at forældrene er kommet mere på banen og har været bedre til at fastholde den unge i en positiv udvikling efterfølgende
- Udslusningen af og opfølgningen på de unge ved ophør i HardWork var langt bedre i 2007. I 2006 gik der lang tid uden den nødvendige opfølgning og støtte i socialcentret for mange af de unge, mens dette fungerede hurtigere og bedre i 2007.

Det kan være relevant at sammenligne HardWorks opfølgings-resultater med et lignende tilbud, som også lægger vægt på familiearbejdet. Man kan bl.a. sammenligne med familiebehandlingstilbudet kaldet FFT (Funktionel Familieterapi), som er afprøvet i Sverige og rettet mod unge i alderen 10-18 år, som blev taget af politiet for indbrud og ikke allerede havde iværksat indsats. Man inddrog hele familien i tilbudet. Indsatsen er evalueret gennem kontrollerede studier (kontrolgrupper), og resultatet viser, at 50 % af de unge havde mindsket deres kriminalitet ved målinger et år efter behandlingen. Sammenlignet med dette udviser HardWork et bedre resultat, da 65 % har formindsket deres kriminalitet et år efter afslutningen i tilbudet.

Sammenfattende viser evalueringen således, at HardWorks tilbud har haft gode resultater i forhold til formindskelse af kriminaliteten. Det er vigtigt her at bemærke, at evalueringens opfølgingsundersøgelse viser, at flertallet af de unge har behov for en fortsat støtte eksempelvis i form af en kontaktperson, hvis man skal holde fast i den positive udvikling og undgå fremtidig kriminell adfærd.

EFFEKTMÅLING - HARDWORK

Succeskriteriet for HardWork er, at antal af undgåede anbringelser i forhold til deltagelsen i HardWork skal være på 20 % i 2006, på 30 % i 2007 og på 40 % i 2008¹⁰.

- Opgjort for 2006 er opfyldelsen for HardWork på 90 %, dvs. mere end 4 gange over succeskriteriet.
- Opgjort for 2007 er opfyldelsen for HardWork på 90 %, dvs. 3 gange over succeskriteriet.
- Opgjort for 2008 er opfyldelsen for HardWork på 66 %, dvs. over halvanden gang højere end succeskriteriet.

¹⁰ Succeskriteriet er ændret i ordlyden i forhold til tidligere. Før var ordlyden: 'Antal undgået *helårs*anbringelser skal i forhold til *kapaciteten* i *Familien i Centrum* være på 20 % i 2006, på 30 % i 2007 og på 40 % i 2008'. Ændringen i ordlyden skyldes til dels, at der ikke har været så mange unge tilknyttet, som indsatsen er normeret til. Det har medført, at ved udregningen af helårsbørn tilknyttet Hardwork set i forhold til kapaciteten har dette til tider resulteret i urealistiske resultater, da der tages udgangspunkt i undgåede anbringelser det følgende år efter forløbets afslutning. Det er også tilfældet i forhold til unge tilknyttet i 2008, at kapacitetsudregningen set i forhold til undgåede helårsanbringelser ikke giver mening, idet der ikke er gået et år efter udskrivningen for flere af børnene. I stedet er det valgt at udregne en procent over undgåede anbringelser på baggrund af den reelle deltagelse i HardWork, således at det fremgår, hvor stor en procentdel af de henviste børn, der i løbet af et år efter deltagelse har undgået anbringelse. Herudover er det vigtigt at bemærke i forhold til opgørelsen, at de henviste indgår i op til et år efter ophørt forløb i HardWork. Det betyder, at opgørelsen for 2008 endnu ikke er fuldstændig, idet der ikke er gået et år siden, at en række af de unge blev udskrevet. Der er derfor en vis usikkerhed i forbindelse med opgørelsen for 2008.

I forbindelse med evalueringen af HardWork er der foretaget en effektmåling. Formålet med effektmålingen er at vise, at indsatsen fører til færre anbringelser af unge uden for hjemmet, samt at indsatsen fører til mere velfungerende unge og familier og dermed til færre økonomiske udgifter i kommunen.

Overordnet set viser effektmålingen¹¹:

- Indsatsen i HardWork er hverken bedre eller dårligere end andre alternativer, hvis anbringelse skal undgås. Det skal dog fremhæves, at der er en tendens i retning af, at en mindre andel af de unge tilknyttet HardWork er blevet anbragt inden for et år efter endt forløb set i forhold til sammenligningsgruppen, men denne tendens er ikke signifikant efter statistiske udregninger.
- Indsatsen i HardWork er hverken bedre eller dårligere end andre alternativer i forhold til en reduktion af kommunens udgifter til familien. Det skal dog fremhæves, at der er en tendens i retning af, at udgifterne er faldet hos en større andel af de unge tilknyttet HardWork set i forhold til sammenligningsgruppen, men denne tendens er ikke signifikant efter statistiske udregninger.

METODEUDVIKLING

Rammen for projekt HardWork byggede på 'Københavnerteamets' egen idé og projektbeskrivelse, hvilken senere blev justeret og indarbejdet i den samlede projektbeskrivelse for 'Familien i Centrum'. Dette indebar bl.a., at HardWorks metoderamme blev den samme som FamilieFokus – med vægt på systemiske og løsningsfokuserede metoder samt fokus på familiearbejdet. HardWork har dog hele tiden holdt fast i, at disse metoder også måtte kombineres med andre i arbejdet med de særligt udsatte unge.

Der har gennem hele perioden fundet metodeudvikling sted. Dette har også omfattet kompetenceudvikling af projektets medarbejdere, som for de flestes vedkommende havde store erfaringer med unge- og gadeplansarbejdet, men ikke mange erfaringer med familiearbejde. Metodeerfaringerne er beskrevet i HardWorks egen metodebog. Evalueringen har endvidere sammenfattet de vigtigste metodeerfaringer i en række anbefalinger til kommunens arbejde med de særligt udsatte unge (HardWork-slutrapport, evalueringen, november 2008). Disse **anbefalinger** er følgende:

Familiearbejde bør indgå som en vigtig og nødvendig del af arbejdet med disse unge. Det anbefales, at kontaktpersoner og unged medarbejdere trænes og støttes i at kunne udføre denne funktion ved siden af det øvrige ungearbejde.

Det anbefales at udvide og videreudvikle på **kontaktpersonfunktionen**, således at denne person ikke kun taler med den unge og laver aktiviteter med ham i fritiden, men også taler med forældrene, sørger for et tæt samarbejde med skolen, sagsbehandleren og andre professionelle, inddrager den unges kammeratskabsgruppe samt sørger for, at aktiviteterne med den unge er

¹¹ En nærmere beskrivelse af sammenligningsgruppen – set i forhold til HardWork-gruppen kan ses i Bilag D.

målrettede og fører til forandring gennem en styrkelse af den unges personlige og faglige kompetencer.

Kombinationen af individuelt relationsarbejde med den unge og gruppearbejde kan give flere muligheder for at arbejde med en ændring af den unges adfærd, styrke hans kompetencer og skabe nye "fortællinger" om den unge og en ny identitet.

Den anerkendende tilgang og de **løsningsfokuserede metoder** er meget brugbare i ungearbejdet og kan tilføre nye perspektiver i arbejdet med disse unge og deres familier. Især "Signs of Safety", skalaspørgsmål, arbejde med mål og netværksmøder har vist sig velegnede i arbejdet

Der er behov for at udvikle tilbud til denne målgruppe, hvor man kan iværksætte en **hurtig handling**, så der kommer styr på den unges hverdag med det samme samtidig med, at der sideløbende foretages en grundigere undersøgelse og beskrivelse af den unges og familiens situation

ÆNDRINGER I METODEBRUG

Metodebruken har ændret sig gennem projektperioden. I 2006 satsede man meget på arbejdet med den samlede gruppe, mens familiearbejdet og det individuelle kontaktpersonarbejde er blevet kraftigt opprioriteret i de to følgende år. Brugen af de løsningsfokuserede samtaleteknikker og metoder som f.eks. skala- og mirakelspørgsmål, undtagelser og "Signs of Safety" er blevet mere og mere indarbejdet i praksis gennem perioden. Der benyttes dog ikke kun systemiske og løsningsfokuserede metoder i arbejdet med de unge, men også relationsarbejde, kognitive metoder, adfærdskorrigerende og nogle gange en mere psykodynamisk tilgang til forståelsen af de unges situation. Evalueringen viser derudover følgende **ændringer i metodebrug**:

- I 2007 og 2008 var der langt flere forløb med en hyppig kontakt til såvel den unges familie som den unges skole. Dette afspejler, at indsatsen i forhold til familie og skole har været stigende efter det første år.
- 2007 var det år, hvor der blev arbejdet mest intensivt med flest af familierne omkring en lang række områder (Bilag B7). Dette gælder f.eks. hjemkomsttider, kommunikation i familien, grænser og opdragelsesmetoder, konfliktløsning, relationen mellem forældrene og forældrenes psykiske situation samt det at finde og sætte fokus på ressourcer såvel hos den unge som i familien. Det var også det år, hvor familiearbejdet oftest omfattede andre end forældrene f.eks. søskende. Det er ligeledes det år, hvor medarbejderne vurderede, at der var flest tilfredsstillende forløb (Bilag B8)

Hvis man ser på **sammenhængen mellem resultater og metodebrug**, kan det mere intensive familiearbejde i 2007 være medvirkende årsag til bedre resultater dette år såvel under forløbet, som efter de unge er stoppet i HardWork. Det kan undre, at der er arbejdet med temaet vold og konfliktløsning i færre familier i 2006 på trods af, at disse familier oftere havde problemer med dette. Men dette kan skyldes, at man først rigtig kom i gang med familiearbejdet i 2007. Samtidig

kan det undre, hvorfor man ikke er fortsat med intensivt familiearbejde i 2008, da dette viste gode resultater i 2007. En årsag kan være, at familierne ikke havde et ligeså stort behov for støtte i 2008, da familierne dette år var tynget af færre problemer. Samtidig var der dog næsten ligeså mange af de unge, som var anbringelsestruede. Grunden til, at man ikke har opnået ligeså tilfredsstillende forløb og resultater i 2008, kan således være, at der ikke er arbejdet ligeså meget med familien, men man i højere grad har koncentreret sig om det individuelle kontaktpersonarbejde i 2008.

Sammenfattende er det således lykkedes at skabe positive forandringer for et flertal af de unge, mens de var i projektet. Sammenlignet med andre tilbud til samme målgruppe fremgår det ligeledes, at man har opnået gode resultater. Erfaringerne fra projektet viser dog, at mange af de unge har behov for opfølgning og fortsat støtte efter ophør i tilbudet, såfremt den positive udvikling skal fastholdes.

FORMIDLING

Projektets metoder og resultater er formidlet på følgende måde:

- Evalueringens offentliggjorte årsrapporter og nærværende slutrapport
- Evalueringens slutrapport med fokus på metoder og processer (November 2008)
- HardWorks egen metodebog: "Hard Work – udsatte unge på vej mod nye mål". Bogen er skrevet af en journalist og bygger på interview med unge, forældre og medarbejdere – samt evalueringens notater og rapporter. Bogen blev offentliggjort i december 2008.
- Afholdelse af en "midtvejskonference" i 2007.

KAPITEL 5: KOMPETENCEUDVIKLING OG IMPLEMENTERING – HERUNDER “KØBENHAVNERUDDANNELSEN”

BESKRIVELSE

Et væsentligt mål for projektet er, at det generelle arbejde med udsatte børnefamilier i de lokale børnefamilieteam skal opkvalificeres – og at projektets erfaringer og metoder videreføres og implementeres i socialcentrenes arbejde lokalt. Til sikring af dette har projektet haft et omfattende kompetenceudviklings- og implementeringsprogram.

Kompetenceudviklingsprogrammet har bestået af

- 1-årige uddannelsesstillinger i de centrale enheder FamilieFokus og HardWork. To medarbejdere fra hvert af de tilknyttede socialcentre har deltaget i disse – og er efterfølgende vendt tilbage til socialcentret for at implementere metoderne
- ”Københavnerruddannelsen”, som er varetaget af ”Vilde Læreprocesser”. Uddannelsen har omfattet undervisning, træning og supervision i metoderne – og kommunens børnefamilieteam-medarbejdere har deltaget
- ”Københavnernetværket” som var et bydækkende forum, der afholdt månedlige møder med undervisning i metoder, erfaringsudveksling og gensidig inspiration på tværs af byen
- HardWork-uddannelsesgruppen som var en sparrings- og metodeudviklingsgruppe bestående af HardWorks medarbejdere og andre relevante professionelle fra ungearbejdet i kommunen.

For FamilieFokus er der opstillet specifikke mål for implementeringen.

Mål for implementeringen af FamilieFokus i de lokale børnefamilieteam

- Etablering af et lokalt familiebehandlingstilbud i børnefamilieteamets regi, der tager udgangspunkt i FamilieFokus-tilgangen
- Udbredelse og integration af FamilieFokus-tilgangen i børnefamilieteamets øvrige socialfaglige praksis.

Mål for implementeringen. Notat om ”Mål og rammer for lokal FamilieFokus-implementering 2008”.

Centralforvaltningen har opstillet konkrete succesmål og rammer for implementeringsprocessen og har løbende fulgt op på disse gennem krav om indsendte implementeringsplaner, registreringskemaer og årsrapporter fra hvert enkelt socialcenter samt dialogmøder undervejs.

Der har ikke været samme detaljerede centrale mål, implementeringsplaner og opfølgning omkring implementeringen af HardWorks metoder, men også her har der været en forventning om, at de socialcentre, som har været tilknyttet projektet efterfølgende skulle finde en måde at implementere metoderne i lokalt regi.

RESULTATER

Resultaterne i forhold til gennemførelse af kompetenceudviklingsprogrammet – herunder "Københavneruddannelsen" viser bl.a., at de etablerede **1-årige uddannelsesstillinger** har været besat af medarbejdere fra socialcentrene gennem hele projektperioden. I HardWork har i alt 4 lokale medarbejdere deltaget, og 3 af disse har været med til at opbygge lokale ungetilbud i socialcentret efterfølgende, mens én fortsatte som fast medarbejder i HardWork. I FamilieFokus har 8 stillinger været besat hvert år med i alt 29 lokale medarbejdere¹². Størstedelen af disse er efterfølgende vendt tilbage til socialcentret og har deltaget i etableringen af lokale familiebehandlingstilbud. Det er således i høj grad lykkedes at fastholde medarbejderne efter uddannelsesåret, og kun i alt to lokale medarbejdere har valgt helt at forlade kommunen. De hjemvendte lokale medarbejdere har i høj grad været drivkraften bag de lokale familiehuse, ligesom de også mange steder har spillet en afgørende rolle i den fortsatte implementering af metoderne i socialcentrets børnefamilieteam i øvrigt.

Københavneruddannelsen og det omfattende kompetenceudviklingsprogram er gennemført for alle kommunens 10 børnefamilieteam med deltagelse af langt de fleste af medarbejderne i disse teams. I alt 380 medarbejdere har gennem projektperioden deltaget i programmet. Hertil kommer 45 medarbejdere i den særlige del, som har omfattet ungearbejdet i HardWork. Programmet er blevet udviklet og justeret undervejs og har i 2008 omfattet ca. 33 undervisningsdage i hvert af de tilknyttede socialcentre, bestående af dels en grunduddannelse for alle samt en overbygningsuddannelse for udvalgte medarbejdere. På overbygningen er uddannet særlige "agenter" inden for løsningsfokuserede metoder og "Signs of safety" med henblik på, at disse agenter skal kunne støtte implementeringsprocessen i teamet. Uddannelsen har formidlet undervisning i metoderne og har særligt bygget på praksisnær læring med makkerskaber, "arbejdsdage" med øvelse i egen praksis og supervision på egne familieforløb.

Københavnernetværket blev etableret som et bydækkende netværk for interesserede medarbejdere inden for børnefamilie- og ungearbejdet. Netværket mødtes ca. 1 dag månedlig til fælles undervisning samt gensidig inspiration og erfaringsudveksling i perioden 2005-2007, og netværkets møder var velbesøgte med gennemsnitlig 50 deltagere pr. gang.

HardWork-Uddannelsesgruppen var et særligt sparringsnetværk, som blev etableret omkring HardWork-projektet, hvor særligt udvalgte medarbejdere fra kommunens ungearbejde mødtes hver 14. dag til drøftelse af HardWork-metoderne, deling af viden om de unge, gensidig inspiration og erfaringsudveksling. Uddannelsesgruppen eksisterede i 2005-2007.

¹² Det store antal medarbejdere skyldes, at der i nogle af uddannelsesstillingerne har været udskiftninger undervejs i løbet af uddannelsesåret.

LOKAL FORANKRING

I forhold til målet om oprettelse af lokale familie- / ungebehandlingssteder er der etableret **lokale familiehuse** i alle kommunens socialcentre – i alt 9 familiehuse. I familiehusene arbejder man ud fra FamilieFokus metoderne. Familiehusene er dog forskelligt organiseret, og nogle steder udfører familiehuset også andre opgaver for børnefamilieteamet end FamilieFokus-forløb f.eks. hjemme-hos- eller akutte opgaver. De tre sidste familiehuse er først etableret pr. 01.01.09, mens 6 lokale familiehuse har eksisteret 1-2 år. De 6 familiehuse havde sidste år hver mellem 10 og 30 familier i lokale FamilieFokus-behandlingsforløb, hvilket betyder, at i alt 105 familier deltog i et lokalt FamilieFokus-behandlingsforløb i 2008. 52 af disse forløb er registreret som afsluttede, og ud af disse er barnet efterfølgende blevet anbragt i 12 % af familierne, mens børnesagen er lukket hos 17 % af familierne. Den største gruppe af familierne er efter behandlingen i familiehusene fortsat med forskellige forebyggende foranstaltninger. Den lokale familiebehandling i familiehusene er lidt oftere afsluttet med "lukket børnesag" eller med "anbringelse", hvis man sammenligner med familiebehandlingsforløbene i den centrale FamilieFokus-enhed. I forhold til sammenligningsgruppen er der ikke anbragt nær så mange børn efter familiebehandlingen i familiehusene. Målet om en lavere anbringelseshyppighed er således også opfyldt i de lokale familiehuse, samtidig med at man har opnået at flere familier er i stand til at klare sig selv fremover (Se Bilag C1)

Herudover er der oprettet **lokale ungetilbud** i de to socialcentre, som har været tilknyttet HardWork med uddannelsesstillinger (Nørrebro og Brønshøj-Husum). I de to lokale ungetilbud arbejder man med samme tilbud og metoder, som i den centrale HardWork-enhed. Målgruppen for de lokale tilbud er den samme. Dog er aldersgruppen i Brønshøj-Husum de 15-17årige. Tilbudet på Nørrebro startede i 2008, hvor man havde 4 unge i gruppetilbud. Tilbudet i Brønshøj-Husum er nyetableret i 2009 med en plan om at have 5-7 unge i gruppetilbud om året.

KVALIFICERING AF ARBEJDET

Der er opnået følgende i forhold til målet om kvalificering af arbejdet med særligt udsatte børnefamilier gennem udbredelse og integration af FamilieFokus-tilgangen i børnefamilieteamets øvrige socialfaglige praksis:

9 ud af 10 **teamchefer** vurderer, at projektdeltagelsen har ført til en faglig kvalificering af det socialfaglige arbejde med udsatte børnefamilier i børnefamilieteamet. Den sidste teamchef finder det på interviewtidspunktet vanskeligt at vurdere projektets effekt, da dette socialcenter fortsat er i gang med kompetenceudviklingsprogrammet. Teamcheferne nævner fælles fagligt sprog og teorigrundlag, mere kvalificerede sagsdrøftelser, flere faglige refleksioner om metodebrug, mere målrettede forløb samt flere undersøgelsessager som lukkes og aldrig bliver til indsats. Flere steder oplever teamchefen, at projektet efterhånden også er blevet "medarbejdernes projekt", således at medarbejderne selv er involverede i at holde fast i implementeringsprocessen samt også fremover vil bruge og videreudvikle metoderne, som en del af teamets praksis. Det er bemærkelsesværdigt, at selv om projektdeltagelsen opleves som ressourcekrævende, konkluderer alle teamchefer, at det har været ressourcerne værd, og at deltagelsen har givet et

langt bedre resultat end forventet. Samtidig pointerer flere teamchefer, at socialcentrene sideløbende med projektet skulle billiggøre indsatsen, men at projektets faglige indhold og metoder har vist sig meget brugbare og relevante i forhold til at sikre en såvel fagligt bedre som billigere indsats over for de udsatte børnefamilier.

Blandt **medarbejderne** i de 10 børnefamilieteam vurderer 88 %, at projektet har ført til en generel opkvalificering af det socialfaglige arbejde i børnefamilieteamet. I interviewene nævner medarbejderne bl.a., at projektet har skabt et rum for faglig refleksion i en travl hverdag, har givet større metodebevidsthed, har udvidet viften af brugbare metoder i familiearbejdet, skabt en ny brugbar tilgang til og kommunikation med familierne, givet en opkvalificering af hjemme-hos/familiekonsulentfunktionen, ført til flere makkerskaber som gør "ensomheden og det tunge ansvar" i arbejdet mindre samt skabt bedre arbejdsmiljø, mere engagement og mindre udbrændthed. 80 % af medarbejderne vil anbefale deltagelse i et lignende projekt til andre.

Stort set alle medarbejdere (96 %) mener, at projektet har haft indflydelse på børnefamilieteamets **fælles møder og faglighed** bl.a. i form af brugen af "Signs of safety" på møderne (79 %), større fokus på familiernes kompetencer (72 %), fælles sprog i teamet (60 %), ny struktur på møder og sagsgennemgang (51 %) – herunder grundigere drøftelser og mere brugbare møder.

87 % af medarbejderne mener, at projektet har haft indflydelse på deres **eget faglige arbejde** med udsatte børnefamilier bl.a. i form af nye værktøjer i samtalerne (75 %), brug af "Signs of safety" med familien (69 %), brug af "Signs of safety" med professionelle (66 %), øget ressourcefokus (61 %), at man oftere følger familiernes egne løsninger (55 %) og lader familien tage mere ansvar (49 %).

I forhold til medarbejdernes **brug af de præsenterede metoder** angiver 53 % af medarbejderne, at de ofte eller altid benytter løsningsfokuserede metoder i deres arbejde, mens kun 11 % angiver at de slet ikke eller kun i mindre grad gør brug af disse metoder.

Lignende tendenser fremtræder gennem kvalitative interview med medarbejdere og teamchefer.

LÆRING AF KOMPETENCEUDVIKLINGSFORLØBET

Såvel medarbejdere og teamchefer fremhæver følgende overordnede læring af kompetenceudviklings- og implementeringsforløbet:

Det er lykkedes i løbet af ganske få år at skabe en **fælles bydækkende læring, metodeudvikling og ændring af praksis**. Det betragtes som en opkvalificering, at der gennem projektet er skabt fælles faglighed, sprog og fælles metoder – dels blandt alle medarbejdere i det enkelte børnefamilieteam – men også på tværs af alle byens børnefamilieteam. Hertil kommer, at tilgang og metoder har spredt sig til andre professionelle samarbejdspartnere, institutioner og forvaltninger i kommunen. Flere udtrykker ønske om, at denne spredning understøttes og fortsættes, så der skabes en fælles tilgang og et fælles sprog hos alle, der har med børn og

familier at gøre i kommunen – herunder skoler, daginstitutioner og døgninstitutioner, da dette har vist sig at være meget gavnligt for det tværfaglige samarbejde omkring familierne.

Der er enighed om, at **modellen for kompetenceudvikling og implementering** har været meget brugbar. Ideen om at give fælles undervisning til hele teamet, kombineret med uddannelsesstillinger og lokale 'agenter', vurderes som en meget brugbar måde at skabe fælles læring og indføre nye metoder.

Projektforløbet har vist, at kompetenceudvikling og implementering af **ny tilgang og metoder tager tid**. For nogle af de socialcentre, som startede op i 2005, er det først i 2008 at implementeringen rigtig har taget fart. Denne erfaring understøttes af Andrew Turnells konklusion om, at sådanne implementeringsprocesser ofte tager 3-5 år.

Ledelsens opbakning og styring er afgørende, hvis en så omfattende implementering skal være succesfuld. Det gælder både opbakningen fra den lokale teamchef samt fra den centrale ledelse. Der er en udbredt tilfredshed blandt teamcheferne med, at centralforvaltningen i dette projekt har udstukket fælles faglige mål og rammer for hele byen og har fulgt op på disse undervejs. Dels finder man det vigtigt, at der ikke kun opstilles økonomiske/kvantitative mål, men også faglige mål for børnefamilieteamets indsats. Dels er det godt med en fælles og ensartet faglighed, når tilgange og metoder – som i dette tilfælde – har vist sig relevante og brugbare i det konkrete arbejde med familierne.

Sammenfattende kan man konkludere, at det i løbet af ganske få år er lykkedes at skabe en fælles faglig tilgang og indførelse af bestemte metoder i samtlige af kommunens børnefamilieteam – samt at oprette 9 lokale familiehuse og 2 lokale HardWork-tilbud. Ikke alle socialcentre er nået lige langt i implementeringsprocessen, som bør fortsættes de næste år, men alle er i fuld gang.

Som følge af dette lukkes de centrale HardWork- og FamilieFokus-enheder som planlagt med projektperiodens udløb, da behandling og metodeudvikling fortsættes i de lokale familiehuse og HardWork-tilbud fremover. Københavns Kommune har dog valgt at oprette tre centrale konsulentstillinger i en to-årig periode for fortsat at kunne yde støtte til den lokale kompetenceudviklings- og implementeringsproces. Samtidig afsættes en økonomisk pulje af projektmidlerne, som kan bruges til at støtte den videre lokale kompetenceudvikling og implementering i 2009.

BILAG

A: FAMILIEFOKUS

A1) Beskrivelse af målgruppen (FamilieFokus)

Beskrivelse af de 143 familier, som har gjort brug af FamilieFokus i løbet af projektperioden

Forældrene:

- I 64 pct. af familierne er samlivsformen enlige forsørgere – resten er gifte/samlevende, hvor begge parter i parforholdet som hovedregel deltager i behandlingen.
- I 41 pct. af familierne har én eller begge forældre etnisk minoritetsbaggrund.
- Den største gruppe blandt forældrene er på offentlig forsørgelse, heraf modtager 41 pct. af alle familierne kontanthjælp. 34 pct. af forældrene er i arbejde eller under uddannelse.
- Familierne er præget af en række forskellige, komplicerede problemstillinger. Der er bl.a. tale om fysisk og psykisk sygdom, langvarig arbejdsløshed, økonomiske problemer, omsorgssvigt over for børn, misbrug og vold.
- I 84 pct. af familierne er der tidligere iværksatte foranstaltninger i henhold til Servicelovens § 52. De iværksatte foranstaltninger dækker bl.a. hjemme-hos (29 pct.), kontaktperson (21 pct.), individuel behandling (21 pct.), konsulentstøtte (18 pct.), aflastning/støttefamilie (13 pct.) og døgnophold for børn og forældre sammen (10 pct.)
- I 22 pct. af familierne har børn i familien tidligere været anbragt udenfor hjemmet. Det drejer sig om 17 pct. frivillige anbringelser og 5 pct. tvangsmæssige anbringelser.

De henviste børn:

- 65 pct. af de henviste børn er drenge
- Aldersmæssigt er børnene mellem 0 og 16 år. 24 pct. er i før-skole-alderen (0-6 år). 30 pct. er mindre skolebørn (7-10 år), mens 42 pct. er store skolebørn (11-14 år). 4 pct. af børnene er mellem 15 og 18 år, og falder dermed uden for målgruppen.
- Der er i alt 20 af de henviste børn (15 pct.), som er registreret som kriminalitetstruede. De fleste af disse er drenge, de er i alderen 11-15 år, og der er en lille overvægt af danske børn i denne gruppe.

Figur A1: Samlet beskrivelse af familier og børn. FamilieFokus. Statistisk registrering december 2008

A2) Socialcentrets beskrivelse af familiernes ressourcer ved henvisningen - fordelt på de tre projektår. Statistisk registrering december 2008 (FamilieFokus)

Ressourcer ved henvisningen	2006	2007	2008
Nogen / mange ressourcer	60 %	71 %	57 %
Få / ingen ressourcer	37 %	17 %	32 %

Uoplyst	2 %	12 %	11 %
---------	-----	------	------

A3) Opnåede forbedringer i forældres trivsel ved afslutning af familiebehandling – Top 5. Statistisk registrering december 2008. (FamilieFokus)

Opnåede forbedringer i forældres trivsel (Top 5)	Samlet for hele projektperioden
Relation mellem forældre og børn	67 %
Opdragelse af børn	53 %
Forældres psykiske situation	48 %
Omsorg over for børn	41 %
Struktur på dagligdagen	36 %

A4) Opnåede forbedringer i børns trivsel ved afslutning af familiebehandling – Top 5. Statistisk registrering december 2008. (FamilieFokus)

Opnåede forbedringer i det henviste barns trivsel (Top 5)	Samlet for hele projektperioden
Barnets psykiske situation	51 %
Barnets sociale kompetencer	42 %
Skolegang	35 %
Netværk / fritid	32 %
Daginstitution	11 %

A5) Målopfyldelse for familierne ved afslutning af familiebehandling – fordelt på de tre projektår. Statistisk registrering december 2008 (FamilieFokus)

Er målene opfyldt ved afsluttet familiebehandling	2006	2007	2008	Samlet
Ja	50 %	37 %	23 %	38 %
Delvis	34 %	43 %	43 %	39 %
Nej	16 %	17 %	23 %	18 %
Ved ikke	0	0	3%	1 %
Uoplyst	0	3 %	7 %	3 %

A6) Hvad er familien udskrevet til ved afslutning af familiebehandling. Statistisk registrering 2008. (FamilieFokus)

Hvad er familien udskrevet til?	Samlet for hele projektperioden
Børnesagen er lukket	13 %
Opfølgningssamtaler hver 3. / 6. måned	15 %
Rådgivningssamtaler i socialcentret	16 %
Forebyggende foranstaltninger – men af mindre indgribende karakter end forventet før behandlingsforløbet	25 %
Omfattende forebyggende foranstaltninger	12 %
Anbringelse uden for hjemmet	10 %
Uoplyst	8 %

A7) Sagsbehandlerens vurdering af forbedringer i familiens trivsel efter endt

familiebehandling. Sammenligning mellem FamilieFokus-familier og en sammenligningsgruppe. Opfølgingsundersøgelse november 2008.

	FamilieFokus	Sammenligningsgruppe
Barnets psykiske tilstand	74 %	38 %
Barnets humør	61 %	35 %
Barnets relation til moderen	62 %	46 %
Barnets relation til faderen	36 %	31 %
Barnets struktur på dagligdagen	59 %	31 %
Barnets trivsel i skolen	43 %	31 %
Barnets trivsel i klub	15 %	4 %
Barnets trivsel med kammerater	54 %	31 %
Barnets fritidsaktiviteter	28 %	4 %
Moderens udd./ beskæftigelses-situation	31 %	16 %
Faderens udd. / beskæftigessituation	5 %	0 %
Moderens psykiske situation	59 %	38 %
Forældrenes private netværk	16 %	4 %
Forældrenes omsorg for barnet	49 %	38 %
Forældrenes opdragelse af barnet	59 %	38 %
Forældrenes misbrug	7 %	4 %
Vold i familien	21 %	8 %
Familiens struktur på dagligdagen	48 %	42 %
Forældrenes fritidsinteresser	3 %	0 %
Daglig pleje og omsorg i familien	33 %	35 %
Trivsel i daginstitution	25 %	27 %
Faderens psykiske situation	11 %	15 %
Familiens økonomiske situation	7 %	12 %
Familiens boligsituation	10 %	19 %
Relationer i parforholdet	21 %	23 %
Integration / kulturkonflikt	10 %	12 %

A8) Familiens nuværende kontakt til Socialforvaltningen. Sammenligning mellem FamilieFokus-familier og en sammenligningsgruppe. Opfølgingsundersøgelse november 2008

	FamilieFokus		Sammenligningsgruppe	
	%	Antal	%	Antal
Børnesagen er lukket	16	10	38	10
Opfølgningssamtale hver 3. eller 6. mdr.	31	19	23	6
Familien kontakter efter behov	18	11	4	1
Hyppige samtaler med familien	10	6	4	1
Iværksatte foranstaltninger efter børneparagrafferne	61	37	42	11

A9) Sagsbehandlerens vurdering af familiernes udbytte af familiebehandlingen. Sammenligning mellem FamilieFokus-familier og en sammenligningsgruppe. Opfølgingsundersøgelse november 2008

	FamilieFokus	Sammenligningsgruppe
Familiens udbytte af familiebehandlingen		
Et stort udbytte	43 %	31 %
Et lille udbytte	31 %	23 %

Intet udbytte	8 %	15 %
Ved ikke	18 %	31 %

A10) Har forvaltningen fortsat bekymring for barnets trivsel efter endt familiebehandling? Sammenligning mellem FamilieFokus og en sammenligningsgruppe. Opfølgingsundersøgelse november 2008.

Har forvaltningens fortsat bekymring for barnets trivsel	FamilieFokus	Sammenligningsgruppe
Der er ingen grund til bekymring	7 %	23 %
Bekymringen er mindre end før behandlingen	56 %	27 %
Bekymringen er den samme som før behandlingen	19 %	31 %
Bekymringen er større end før behandlingen	4 %	0
Ved ikke	15 %	19 %

A11) Hvorvidt anbringelse er undgået. Børnefamilieteamets vurdering af familiernes ressourcer. Effektmåling. Januar/Februar 2009. (FamilieFokus)

	Mange eller nogle ressourcer		Få eller ingen ressourcer	
	%	Antal	%	Antal
Nej	16	11	19	6
Ja	84	56	81	26
I alt	100	67	100	32

Signifikans = 77,35 % = Ikke signifikant

A12) Hvorvidt anbringelse er undgået. Projektmedarbejdernes vurdering af familiernes ressourcer. Effektmåling. Januar/Februar 2009. (FamilieFokus)

	Mange eller nogle ressourcer		Få eller ingen ressourcer	
	%	Antal	%	Antal
Nej	19	17	7	1
Ja	81	73	93	14
I alt	100	90	100	15

Signifikans = 24,49 % = Ikke signifikant

A13) Udgifter efter endt forløb. Børnefamilieteamets vurdering af familiernes ressourcer. Effektmåling. Januar/Februar 2009. (FamilieFokus)

	Mange eller nogle ressourcer		Få eller ingen ressourcer	
	%	Antal	%	Antal
Større	52	33	50	15
Uændret	1	1	7	2
Mindre	47	30	43	13
I alt	100	64	100	30

Signifikans = 42,04 % = Ikke signifikant

A14) Udgifter efter endt forløb. Projektmedarbejdernes vurdering af familiernes ressourcer. Effektmåling. Januar/Februar 2009. (FamilieFokus)

	Mange eller nogle ressourcer	Få eller ingen ressourcer

	%	Antal	%	Antal
Større	49	43	54	7
Uændret	4	3	0	0
Mindre	47	41	46	6
I alt	100	87	100	13

Signifikans = 78,08 % = Ikke signifikant

B: HARDWORK

B1) Beskrivelse af målgruppen. Statistisk registrering december 2008. (HardWork)

Beskrivelse af de 32 unge, som har gjort brug af HardWork i hele projektperioden

- 30 af de unge er drenge (94 %)
- Aldersmæssigt er flertallet mellem 12 og 15 år ved start i tilbudet.
- 87 % af de unge har en etnisk minoritetsbaggrund (heraf 13 % østeuropæisk)
- De fleste unge er hjemmeboende, men 1 af de unge har ophold på en akutinstitution.
- Ved start i projektet er 10 % af de unge aktuelt uden skoletilbud. 42 % er i almindelig folkeskole, mens 48 % er i specialundervisningstilbud.
- 84 % af de unge har oplevet skoleskift. Heraf har 53 % oplevet 1-2 skift, mens 31 % har oplevet 3-6 skoleskift.
- De fleste af de unge har mange venner (68 %)
- Der er 36 % af de unge, som regelmæssigt dyrker fritidsinteresser og 19 % går i en fritidsklub ved start i projektet.
- 94 % af de unge har været involveret i kriminalitet inden starten, og for alle undtagen én er kriminaliteten registreret af politiet. Det drejer sig om tyveri (72 %), vold (48 %), røveri (24 %) samt anden kriminel adfærd som hærværk, brandstiftelse m.m. (31 %)
- 10 % af de unge har ved start i projektet et stort forbrug af rusmidler, hvilket omfatter alkohol, hash og hårde stoffer.
- Lidt over halvdelen af de unge (56 %) har ved starten ikke oplyst andre typer af problemer (ud over de oven for nævnte temaer), mens 44 % angiver problemer som omfatter familie, bolig og "fjender".
- 14 af de unge (44 %) er ved henvisningen til projektet vurderet som anbringelsestruede, hvis ikke der sker en positiv forandring af deres situation.
- 4 af de unge (13 %) har tidligere været anbragt uden for hjemmet.

Beskrivelse af de 32 unges familier

- I 44 % af familierne har begge forældre forældremyndighed over den unge. I 47 % er det moderen, der har forældremyndigheden alene
- 48 % af familierne beskrives som havende et stort familienetværk, mens 35 % beskrives med få kontakter ud over kernefamilien og 6 % som ret isoleret. For 9 % af familierne er angivet "uoplyst"
- Blandt fædrene er 39 % i beskæftigelse, 10 % er selvstændige, og 16 % er på offentlig forsørgelse. For 32 % af fædrene er det uoplyst (fraskilte)
- Blandt mødrene er 32 % i beskæftigelse, 3 % er selvstændig, 3 % er i uddannelse, 32 % er på offentlig forsørgelse og 23 % er hjemmegående. For 6 % af mødrene er det uoplyst.
- De 32 unge har i alt 80 søskende i familien.

B2) Problemer repræsenteret i den unges hjem ved henvisningen. Statistisk registrering december 2008. (HardWork)

Problemer i den unges hjem	2006	2007	2008	Samlet for hele projektperioden
Økonomiske problemer	46 %	20 %	13 %	29 %
Boligproblemer	23 %	20 %	13 %	19 %
Vold	62 %	20 %	13 %	36 %
Misbrug	39 %	0 %	0 %	16 %
Psykisk sygdom	15 %	0 %	13 %	10 %
Helbredsmæssige problemer	39 %	20 %	13 %	26 %
Skilsmisse	62 %	30 %	25 %	42 %
Traumatiske oplevelser	31 %	30 %	25 %	29 %

Ægteskabelige kriser	46 %	32 %	26 %	26 %
----------------------	---------	---------	---------	------

B3) Ændringer i den unges kriminelle adfærd ved ophør i tilbudet. Statistisk registrering december 2008. (HardWork)

Ændringer i den unges kriminelle adfærd	2006	2007	2008	Samlet for hele projektperioden
Ophørt med kriminalitet	15 %	40 %	14 %	23 %
Reduceret kriminalitet	39 %	30 %	43 %	37 %
Kriminel adfærd uændret	23 %	10 %	0	13 %
I nogen grad forøget kriminel adfærd	15 %	10 %	29 %	17 %
I væsentlig grad forøget kriminel adfærd	0	10 %	0	3 %
Ved ikke	8 %	0	14 %	7 %

B4) Forbedring af den unges skolegang under forløbet. Statistisk registrering december 2008. (HardWork)

Forbedring af skolegang	2006	2007	2008	Samlet for hele projektperioden
Passer skolen stabilt	54 %	60 %	71 %	60 %
Forbedret fagligt niveau	62 %	60 %	57 %	60 %
Forbedret social adfærd i skolen	46 %	50 %	57 %	50 %

B5) Forbedringer af den unges adfærd og egenskaber ved ophør i tilbudet. Statistisk registrering december 2008. (HardWork)

Forbedringer i adfærd og egenskaber	2006	2007	2008	Samlet for hele projektperioden
Adfærd i det offentlige rum	62 %	70 %	29 %	57 %
Social adfærd i HW-gruppen	54 %	80 %	57 %	63 %
Evne til at høre efter voksne	46 %	90 %	43 %	60 %
Evne til at lytte	23 %	80 %	14 %	40 %
Evne til at sidde stille	31 %	40 %	0 %	27 %
Evne til at undgå konflikt	46 %	60 %	43 %	50 %
Personlig hygiejne	31 %	10 %	0 %	17 %
Sprogforståelse	23 %	40 %	14 %	27 %

Lederegenskaber	15 %	30 %	0 %	17 %
Evne til at sige fra	46 %	60 %	0 %	40 %
Opdyrke særlige talenter	15 %	80 %	14 %	37 %

B6) Opfølgning på de unges situation 1 år efter ophør i tilbudet. Opfølgingsundersøgelse oktober 2007 og 2008. (HardWork)

	2006 (13 unge)	2007 (10 unge)	Samlet for år 2006 og 2007
Den unge er i god trivsel	5 unge (39 %)	7 unge (70 %)	52 %
Den unge er i et stabilt skole- / beskæftigelsestilbud	7 unge (54 %)	7 unge (70 %)	61 %
Den unge har ikke haft kriminel adfærd	3 unge (23 %)	5 unge (50 %)	35 %
Den unge har fortsat haft kriminel adfærd – men i en mindre, reduceret grad	4 unge (31 %)	3 unge (30 %)	30 %
Den unge har fortsat haft kriminel adfærd i alvorlig grad – herunder også unge med dom / fængselsophold	6 unge (46 %)	2 unge (20 %)	35 %
Der er iværksat forebyggende foranstaltning efter børneparagrafferne (oftest støtte-/kontaktperson)	7 unge (54 %)	5 unge (50 %)	52 %
Den unge er anbragt uden for hjemmet	3 unge (23 %)	1 ung (10 %)	17 %

B7) Hvilke områder der er arbejdet med i familien. Statistisk registrering december 2008. (HardWork)

Hvad er der arbejdet med i familien?	2006	2007	2008	Samlet for hele projektperioden
Hjemkomsttider	69 %	80 %	14 %	60 %
Grænser	39 %	50 %	43 %	43 %
Konsekvens	46 %	50 %	43 %	47 %
Afstraffelsesmetoder / vold	8 %	40 %	0 %	17 %
Andre opdragelsesmetoder	23 %	40 %	29 %	30 %
Konflikthåndtering	54 %	70 %	43 %	57 %
Krisehjælp	0 %	50 %	0 %	17 %
Forældrenes omsorg for barnet	23 %	80 %	29 %	43 %
Give omsorg / støtte til forældrene	31 %	60 %	71 %	50 %
Struktur på dagligdagen	39 %	50 %	43 %	43 %
Kommunikation i familien	39 %	80 %	29 %	50 %
Relation mellem forældrene	15 %	20 %	14 %	17 %

Relation mellem børn og forældre	31 %	60 %	71 %	50 %
Relation mellem søskende	8 %	50 %	0 %	20 %
Forældrenes psykiske situation	8 %	30 %	0 %	13 %
Aktiviteter forældre og børn sammen	15 %	40 %	0 %	20 %
Sætte fokus på ressourcer hos den unge	77 %	90 %	71 %	80 %
Finde ressourcer i familien	39 %	80 %	57 %	57 %

B8) HardWork-behandlernes vurdering af forløbet. Statistisk registrering december 2008. (HardWork)

	2006	2007	2008	Samlet for hele projektperioden
Tilfredsstillende forløb	85 %	90 %	71 %	83 %
Acceptabelt forløb	8 %	10 %	14 %	10 %
Utilfredsstillende forløb	8 %	0 %	14 %	7 %

C: KOMPETENCEUDVIKLINGSPROGRAMMET – HERUNDER 'KØBENHAVNERUDDANNELSEN'

C1) Resultaterne af lokale FamilieFokusforløb i 2008 – sammenlignet med forløb i den centrale FamilieFokus-enhed og i sammenligningsgruppen. Undersøgelse af lokale FamilieFokus-forløb december 2008. (FamilieFokus)

Status efter afslutning af familiebehandlingsforløb	Lokale FamilieFokus-forløb 2008	Den centrale FamilieFokus-enhed (hele projektperioden). Ved udskrivelse af tilbudet.	Den centrale familieFokus-enhed (hele projektperioden) ved opfølgning 1 år efter udskrivning	Sammenligningsgruppen
Lukkede børnesager	17 %	13 %	16 %	38 %
Anbringelser uden for hjemmet	12 %	10 %	20 %	46 %

D: SAMMENLIGNINGSGRUPPER

FAMILIEFOKUS

For at belyse effekten af FamilieFokus er der blevet dannet en sammenligningsgruppe. Denne er blevet testet med hensyn til, om den adskiller sig fra indsatsgruppen (FamilieFokus-familierne). Ved brugen af sammenligningsgruppe er det en forudsætning, at en variation i resultater mellem de to grupper ikke kan forklares ved forskelle mellem indsatsgruppen og

sammenligningsgruppen. Som det fremgår af nedenstående tabel, findes der ikke forskelle ved centrale baggrundsvariable mellem de to grupper.

Testede forhold	Hvorvidt grupperne adskiller sig
Henviste barns alder	Nej
Antal børn i familien	Nej
Forældrenes samlivsform	Nej
Moderens oprindelse	Nej
Faderens oprindelse	Nej
Forældremyndighedsindehaverens beskæftigelsessituation	Nej
Ægtefælle/samlevers beskæftigelsessituation	Nej
Henviste barns køn	Nej
Forældremyndighedsindehaverens og ægtefælle/samlevers uddannelse	Nej

Det skal dog nævnes, at der, hvor der findes den største forskel mellem indsatsgruppe og sammenligningsgruppe, er i forhold til forældremyndighedsindehaverens beskæftigelsessituation. Der er 29 % af forældremyndighedsindehaverne fra indsatsgruppen, som er i arbejde, mod 8 % fra sammenligningsgruppen. Samtidig fremgår det, at 68 % af forældremyndighedsindehaverne fra indsatsgruppen modtager en form for offentlig ydelse, hvilket gør sig gældende for 89 % af forældremyndighedsindehaverne fra sammenligningsgruppen. Signifikansniveauet ligger for dette forhold på 6,78 % og er således tæt på at være signifikant. En nærmere undersøgelse af, hvilke former for offentlige ydelser, der karakteriserer de to grupper, viser, at en større procentdel af forældremyndighedsindehaverne fra indsatsgruppen modtager sygedagpenge i forhold til forældremyndighedsindehavere fra sammenligningsgruppen. En højere procentdel af disse er til gengæld under uddannelse, modtager førtidspension eller er på kontanthjælp til sammenligning med indsatsgruppen. Dette er relevant at have in mente i forhold til de opnåede resultater. Det skal dog fremhæves, at de to grupper grundlæggende ikke er karakteriseret af forskelle.

Indsatsen i FamilieFokus fører til flere undgåede anbringelser

Familier, der har deltaget i FamilieFokus (indsatsgruppen), er i effektmålingen blevet sammenlignet med familier, som har modtaget et andet familiebehandlingstilbud i Københavns Kommune. Samtidig er det ved familiebehandlingens start vurderet, at barnet eller den unge var i risiko for anbringelse, hvis der ikke skete væsentlige ændringer inden for et år. Dette var også et visitationskriterium for familier til FamilieFokus, og børnene tilhører således samme målgruppe.

Sammenligningen viser, at anbringelse er undgået hos 83 % af de familier, som har deltaget i FamilieFokus. Hos sammenligningsgruppen gør det sig gældende for 47 % af familierne, at en anbringelse er blevet undgået¹³.

Hvorvidt anbringelse er undgået				
	FamilieFokus		Sammenligningsgruppe	
	%	Antal	%	Antal
Nej	17	18	53	19
Ja	83	88	47	17
I alt	100	106	100	36

¹³ Bemærk generelt omkring tabellerne i afsnittet, at antallet af personer i indsats- og sammenligningsgruppen kan divergere fra hinanden på grund af frasortering af ikke-valide observationer.

Signifikans = <0.0001 = signifikant
Kilde: Børn- og Ungesystemet (BUS)

Der er her set på, hvordan det er gået familien i op til et år efter, at et familiebehandlingsforløb er afsluttet. I de tilfælde, hvor det er under et år siden, at familien afsluttede forløbet, indgår familien udelukkende med de måneder, som er passeret siden forløbets afslutning.

Udgifterne reduceres til flere familier efter et forløb i FamilieFokus

Det andet fokuspunkt i effektmålingen er, hvorvidt FamilieFokus fører til en forbedring hos familien i en grad, så det bevirker en reduktion i de kommunale udgifter til familien set i forhold til før forløbet.

Målingen viser, at der er sket en reduktion i udgifter hos 47 % af familierne fra FamilieFokus mod 4 % af familierne fra sammenligningsgruppen.

	FamilieFokus		Sammenligningsgruppe	
	%	Antal	%	Antal
Større	50	51	92	24
Uændret	3	3	4	1
Mindre	47	47	4	1
I alt	100	101	100	26

Signifikans = 00,03 % = Signifikant
Kilde: Københavns Kommunes Økonomisystem (KØR)

I opgørelsen indgår de samlede udgifter for hele familien i op til et år efter et forløb¹⁴. Da en række forløb netop er ophørt, indgår de endnu ikke med et fuldt år i opgørelsen.

Også denne opgørelse viser, at der er en stærk sammenhæng mellem, om man har deltaget i FamilieFokus eller ej, og om der er sket en reduktion i familiens forbrug af kommunale ressourcer.

Resultat af FamilieFokus-forløbet hænger ikke sammen med familiernes ressourcer

Der er under effektmålingen blevet set nærmere på, hvorvidt familier med mange ressourcer hyppigere opnår succes efter et forløb i FamilieFokus end familier med få ressourcer. Hvis dette er tilfældet, vil der kunne sås tvivl om, hvorvidt det er indsatsen alene, som er baggrunden for succes, eller om et eventuelt positivt resultat ved familier med mange ressourcer kan skyldes, at familierne i forvejen var relativt velfungerende.

¹⁴ Opgørelserne om familiernes forbrug stammer fra Københavns Kommunes Økonomisystem (KØR). Der er imidlertid foretaget en ændring i registreringerne i dette system, som kan påvirke opgørelserne for såvel indsatsgruppen som sammenligningsgruppen. Udgifter til personer under 18 år blev før 2007 registreret på forældremyndighedsindehaverens personnummer, mens registreringen efter 2007 sker på den enkelte person uanset alder. Det har derfor været nødvendigt at rekonstruere familier efter 2007 således, at de er sammenlignelige med opgørelserne før 2007. Rekonstruktionen bygger i den forbindelse på de oplysninger om familiernes sammensætning, som har været mulige at indhente via sagsakter eller hos FamilieFokus-enheden. Idet usikkerheden omkring familiesammensætningen vedrører både indsatsgruppen og sammenligningsgruppen, har den ikke umiddelbar betydning for opgørelsen.

Der viser sig imidlertid ikke at være en sammenhæng mellem familiernes ressourcer og de opnåede resultater. Når man betragter børnefamilieteamets vurdering af den enkelte families ressourcer, undgås anbringelse ikke hyppigere ved ressourcestærke familier. Således undgås anbringelse i 84 % af tilfældene hos familier med mange eller nogle ressourcer, mens andelen er 81 % for familier med ingen eller få ressourcer (Bilag A11). Denne tendens er den samme, når der tages udgangspunkt i projektmedarbejderne ved FamilieFokus-enhedens vurdering af familiernes ressourcer (Bilag A12).

Betragtes udviklingen i de kommunale udgifter til familien efter endt forløb i FamilieFokus, findes der heller ikke her en sammenhæng med børnefamilieteamets vurderinger af familiens ressourcer. Således er udgifterne mindsket hos 47 % af familierne med mange eller nogle ressourcer, mens tilfældet er 43 % for familier med få eller ingen ressourcer (Bilag A13). Ligeledes fremgår der heller ingen sammenhæng mellem udviklingen i udgifter og familiernes ressourcer på baggrund af projektmedarbejdernes vurdering af familiernes ressourcer (Bilag A14).

HARDWORK

For at belyse effekten af HardWork er der blevet dannet en sammenligningsgruppe. Denne er blevet testet med hensyn til, om den adskiller sig fra indsatsgruppen. Det er nemlig en forudsætning for, at sammenligningsgruppen kan anvendes, at resultatet ikke kan forklares ved forskelle mellem indsatsgruppen (HardWork-unge) og sammenligningsgruppen.

Testede forhold	Hvorvidt grupperne adskiller sig
Henviste barns alder	Nej
Henviste barns oprindelse	Ja
Forældremyndighedsindehaverens beskæftigelsessituation	Nej
Ægtefælle/samlevers beskæftigelsessituation	Kunne ikke teste på grund af for få observationer
Henviste barns køn	Nej
Forældremyndighedsindehaverens uddannelse	Nej
Ægtefælle/samlevers uddannelse	Kunne ikke teste på grund af for få observationer

Det fremgår af tabellen, at indsatsgruppen og sammenligningsgruppen er ens på de fleste områder. Dog er der i år til forskel fra tidligere år, hvor der ligeledes er blevet målt for ligheden mellem indsatsgruppen og sammenligningsgruppen, en forskel mellem indsatsgruppen og sammenligningsgruppens etniske oprindelse. Sammenligningsgruppen er udvalgt i de første år af Familien i Centrum og passede dengang på indsatsgruppen. I 2008 er der imidlertid sket en ændring blandt de unge, som har deltaget i HardWork. Der er ingen unge med dansk oprindelse, som har deltaget i forløbet i 2008. Dette er årsagen til, at der i sammenligningsgruppen nu findes flere med dansk oprindelse end i indsatsgruppen, hvorfor der er en signifikant forskel mellem de to grupper.

Unge i indsatsgruppen og sammenligningsgruppen fordelt på etnisk oprindelse

	Indsatsgruppe	Sammenligningsgruppe	I alt

	%	Antal	%	Antal	%	Antal
Dansk	13	4	43	10	26	14
Østeuropæisk	13	4	0	0	7	4
Anden etnisk herkomst	74	23	57	13	67	36
I alt	100	31	100	23	100	54

Signifikans: 1,54 % = Signifikant

Der er væsentlig flere unge med anden etnisk herkomst end dansk, som har deltaget i HardWork, end der findes i sammenligningsgruppen. Dette kan have en betydning for de sammenlignende resultater og er derfor væsentligt at have in mente ved læsningen.

Overordnet set viser resultaterne omkring effektmålingen for HardWork, at der er en tendens i retning af, at de unge, som har deltaget i HardWork klarer sig bedre end sammenligningsgruppen, men denne tendens er imidlertid ikke statistisk signifikant.

HardWork er hverken bedre eller dårligere end alternativer i forhold til at undgå anbringelse

HardWork synes at være hverken bedre eller dårligere end alternativer i forhold til at undgå anbringelse. Dog viser der sig en svag tendens i retning af, at der sker færre anbringelser af de unge, som har været tilknyttet HardWork set i forhold til de unge fra sammenligningsgruppen. Denne tendens er imidlertid ikke statistisk signifikant¹⁵. Opgørelsen viser, at 35 % af de unge fra indsatsgruppen er blevet anbragt inden for et år efter endt forløb mod 48 % fra sammenligningsgruppen.

Hvorvidt anbringelse er undgået

	HardWork		Sammenligningsgruppe		I alt	
	%	Antal	%	Antal	%	Antal
Nej	35	11	48	11	41	22
Ja	65	20	52	12	59	32
I alt	100	31	100	23	100	54

Signifikans = 36,14 % = Ikke signifikant

Kilde: Børn- og Ungesystemet (BUS)

HardWork er hverken bedre eller dårligere end alternativer i forhold til en reduktion af udgifter til familien

Der kan konstateres et fald i kommunens udgifter til en højere andel af familier, hvor en ung har deltaget i HardWork, end det er tilfældet for sammenligningsgruppen. Således viser resultaterne et fald for hele 52 % af familierne, som har haft en ung gennem et HardWork-forløb, mod 23 % for sammenligningsgruppen.

Udviklingen af de kommunale udgifter til familierne før og efter indsatsen

	HardWork		Sammenligningsgruppe		I alt	
	%	Antal	%	Antal	%	Antal
Større	45	14	73	16	56	30
Uændret	3	1	4	1	4	2
Mindre	52	16	23	5	40	21

¹⁵ Det skal imidlertid fremhæves, at den statiske test bliver usikker ved så lille en population, som kendetegner HardWork og sammenligningsgruppen. Der er derfor en sandsynlighed for, at resultater er signifikante på trods af, at testen ikke viser en signifikans.

I alt	100	31	100	22	100	53
-------	-----	----	-----	----	-----	----

Signifikans = 10,56 % = Ikke signifikant
 Kilde: Københavns Kommunes Økonomisystem (KØR)

Dog kan det ikke konkluderes, at indsatsen i HardWork er hverken bedre eller dårligere end alternativerne i forhold til at medføre en reduktion i de kommunale udgifter til familien efter endt forløb. Dette skyldes, at opgørelsen ikke er signifikant. Opgørelsen bygger imidlertid på et lille datagrundlag, hvilket kan være medvirkende årsag til usikkerheden. Derudover er der to andre usikkerheder i opgørelsen, som yderligere gør det svært at drage en konklusion.

For det første har evaluatoren konstateret, at nogle Socialcentre, som har haft unge tilknyttet HardWork, benytter gadeplansmedarbejdere som støtte-/kontaktpersoner. Dette er en problematik i forhold til opgørelsen, idet udgifter til personer som støtte-/kontaktpersoner, der allerede er ansat ved kommunen, ikke registreres på den person, som udgiften vedrører. Der kan således være en række udgifter vedrørende de unge i HardWork, som ikke fremgår af registrene.

For det andet blev samtlige udgifter vedrørende børn og unge før 2007 konteret på forældremyndighedsindehaverens personnummer. Det betyder, at udgifterne, som udelukkende vedrører den relevante ung, ikke kan isoleres. Derfor er det nødvendigt at inddrage hele familien, hvorved positive eller negative forandringer hos søskende og forældremyndighedsindehaver som følge af andre indsatser, også indgår i opgørelsen.

E: EVALUERINGSDESIGN

Valg af evaluerings-design

Inden projektets start blev opstillet en række af formål med evalueringen:

- At sikre sig, at den indsats der iværksættes, er til gavn for borgerne
- At fremlægge dokumentation af metodeanvendelse og metodeudvikling
- At fremlægge dokumentation af resultater
- At måle effekter af indsatsen på kort og lang sigt
- At koble viden om anvendte metoder til resultater og effekt
- At indgå som en del af praktikernes daglige læring og metodeudvikling undervejs i projektforløbet
- At skabe grundlag for at kunne holde fast i de overordnede målsætninger og kunne forbedre projektet løbende.

Der skulle således vælges et design, hvorigennem evalueringen kunne benyttes til både *kontrol, effektmåling, styring, læring og udvikling*. Dette kunne ikke opfyldes med en enkelt evalueringsmodel, hvorfor det blev nødvendigt med et integreret design (mix-design) og anvendelse af en række forskellige kvantitative og kvalitative evalueringsmetoder, som kunne supplere hinanden. Samtidig valgte man en *formativ evaluering*, hvor evaluatoren er tæt knyttet til praksis, og der hele tiden er løbende tilbagemeldinger og dialog mellem evaluatoren og praktikerne – for at sikre at evalueringen blev brugt i den løbende projekt- og metodeudvikling.

Evalueringdesignet ser derfor ud som følger:

- Et mix-design, hvor flere forskellige evalueringsmodeller indgår
- Anvendelse af forskellige typer af undersøgelsesmetoder bl.a. kvalitative interview, observationer, spørgeskemaundersøgelser, statistiske før-/efter-registreringer og sammenligningsgrupper.
- En formativ evaluering, hvor der er tæt dialog og hyppige tilbagemeldinger fra evaluator til praktikerne – og hvor målet er at evalueringen indgår i den løbende projekt- og metodeudvikling.

Evalueringens forståelsesramme

Den teoretiske forståelsesramme, der lægges ned over evalueringen, har betydning for hvilke data, man vælger at indhente – og hvordan informationer og observationer tolkes. Et vigtigt led i dette er også evaluators egen forforståelse.

I denne evaluering er der – i den formative del – truffet et bevidst valg om, at lade forståelsesramme og evalueringsmetoder følge den systemiske- og løsningsfokuserede tilgang, som ligger i hele projekt "Familien i Centrum". Dette indebærer bl.a. at følge projektets holdning til læring som er, at mennesker generelt har lettere ved at lære af og skabe forandring på baggrund af deres succesoplevelser og det der virker – end på baggrund af problemerne. For evalueringen betyder dette:

- At evalueringen bygger på en anerkendende og ressource-orienteret tilgang
- At evalueringen tilstræber et "helheds-orienteret" syn, hvilket betyder at flere aktører og perspektiver inddrages, når en del af praksis skal beskrives og forklares
- At der er sat fokus på, hvad der virker og har været "brugbart" for såvel medarbejdere, familier og unge (den gode sociale praksis)
- At der vælges undersøgelsesmetoder, dialog- og formidlingsformer, som passer ind i projekternes koncept og behandlingsformer – og at der foregår en løbende dialog og sparring med såvel brugere som medarbejdere omkring brugen og udviklingen af disse metoder
- At resultaterne formidles på en konstruktiv, fremadrettet og løsningsfokuseret måde

Ud over dette indgår dog også helt klassisk effektmåling og statistiske undersøgelser i evalueringen.

Evalueringens undersøgelsesmetoder

Evalueringen er bygget op omkring fire fokusområder:

1. Nedgang i anbringelseshyppighed og økonomiske udgifter til udsatte børnefamilier
2. Øget trivsel hos børn og unge
3. Udvikling af metoder i arbejdet med udsatte børnefamilier
4. Forankring af metoderne i socialcentrenes børnefamilieteam

Til hvert af disse fokusområder er der opstillet en række succeskriterier, som der måles løbende på.

Til kortlægning samt måling af resultater og effekter inden for hvert af de fire fokusområde er benyttet følgende undersøgelsesmetoder:

Ad 1) Nedgang i anbringeshyppighed og økonomiske udgifter til udsatte børnefamilier:

Undersøgelsesmetode	Beskrivelse	Gennemførelse
Registersammenkøring	Der er indhentet data omkring anbringeshyppighed og kommunale økonomiske udgifter på de familier, som har deltaget i Familien i Centrum gennem projektperioden. Data omkring anbringeshyppighed er indhentet fra BUS, og data omkring de kommunale udgifter til familier før og efter deltagelse i enten FamilieFokus eller HardWork er indhentet fra KØR.	<u>FamilieFokus</u> 116 familier indgår i effektmålingen af anbringelse og økonomiske udgifter. <u>HardWork</u> 31 familier indgår i effektmålingen af anbringelse og økonomiske udgifter.
Sammenligningsgrupper	Der er indhentet data omkring anbringeshyppighed og kommunale økonomiske udgifter på familier, som har fungeret som sammenligningsgruppe til såvel FamilieFokus-familierne som familierne, der har en ung tilknyttet HardWork. Data omkring anbringeshyppighed er indhentet fra BUS, og data omkring de kommunale udgifter før og efter et behandlingsforløb er indhentet fra KØR.	<u>Sammenligningsgruppe til FamilieFokus</u> 42 familier har fungeret som sammenligningsgruppe til FamilieFokus-familierne <u>Sammenligningsgruppe til HardWork</u> 23 familier har fungeret som sammenligningsgruppe til familierne, som har haft en ung tilknyttet HardWork
Statistiske test	Der er benyttet χ^2 -test til mål af sammenhænge. Her er det kutymen, at alle værdier under 5 % angiver, at der er en signifikant sammenhæng.	

Ad 2) Øget trivsel hos børn og unge:

Undersøgelsesmetode	Beskrivelse	Gennemførelse
Statistisk registrering af børn, unge og forældre før og efter behandlingsforløbet	Der er indsamlet data på alle familier, som har deltaget i projektet. Familierne er registreret på en lang række parametre ved start og slut i tilbudet. Det er behandlerne i projektet, som har udfyldt registreringen.	<u>FamilieFokus:</u> 133 familier indgår i registreringen. <u>HardWork:</u> 32 unge indgår i registreringen
Opfølgingsundersøgelse på børn og unge 1 år efter endt behandling	Familiens sagsbehandler i socialcentret har udfyldt et spørgeskema om barnets/familiens trivsel 1 år efter endt behandling – samt hvilken "sagsstatus" familien har i forvaltningen (lukket børnesag, anbringelse o.lign.)	<u>FamilieFokus:</u> 34 familier indgår i opfølgningen 2007. 55 familier indgår i opfølgningen 2008 <u>HardWork:</u> Der er lavet opfølgning på alle indskrevne unge i både 2007 og 2008 – i alt 23 unge.

SDQ-undersøgelse på barnet	I 2008 er foretaget SDQ-undersøgelse af de børn, som har deltaget i FamilieFokus. Det er forældrene, som har udfyldt SDQ-skema på børnene ved start og afslutning i tilbudet.	<u>FamilieFokus:</u> 34 børn har deltaget i undersøgelsen i 2008 <u>HardWork:</u> Er ikke foretaget i HW
Brugerundersøgelse (spørgeskema) hos børn, unge og forældre ved afslutning af behandlingsforløbet	I 2007 blev børn og forældre ved ophør i FamilieFokus bedt om at udfylde et spørgeskema om deres tilfredshed med behandlingen	<u>FamilieFokus:</u> 11 børn og 10 forældre udfyldte spørgeskema i 2007
Kvalitative interview med børn, unge og forældre	Der er foretaget kvalitative interview med såvel børn og unge som forældre igennem årene. <u>FamilieFokus:</u> Forældrene er interviewet i tilbudets lokaler. Der er tale om semi-strukturerede interview. Børnene er interviewet i tilbudets lokaler eller i eget hjem. Der er tale om strukturerede interview – kombineret med et spørgeskema. <u>HardWork:</u> Forældrene er interviewet i eget hjem. Der er tale om semi-strukturerede interview. De unge er interviewet i tilbudets lokaler. Der er tale om strukturerede interview – kombineret med et spørgeskema.	<u>FamilieFokus:</u> I 2006 blev foretaget 10 individuelle kvalitative interview med 12 forældre – samt et gruppeinterview med 5 forældre i en kvindegruppe I 2007 blev foretaget individuelle kvalitative interview med 9 børn I 2007 blev foretaget gruppe-interview med 4 forældre i en flerfamiliegruppe I 2008 blev foretaget individuelle kvalitative interview med 5 forældre i en flerfamiliegruppe <u>HardWork:</u> I 2006 blev foretaget individuelle kvalitative interview med 9 unge samt 4 forældre I 2007 blev foretaget individuelle kvalitative interview med 7 unge samt med 7 forældre I 2008 blev foretaget individuelle kvalitative interview med 5 unge

Ad 3) Metodeudvikling

Undersøgelsesmetode	Beskrivelse	Gennemførelse
Observationer af arbejdet med børn, unge og familier	Evaluators har i afgrænsede perioder fulgt behandlernes arbejde tæt og observeret samtaler og aktiviteter med børn, unge og familier. Evaluators har enten været tilstede i lokalet under samtalerne – eller har overværet disse via videooptagelser (med samtykke fra familierne).	<u>FamilieFokus</u> I 2006 blev familiebehandlingen fulgt og observeret dagligt i en periode på 2½ måned. Evaluators deltog i alle dele af behandlingen, hjemmebesøg, møder m.v. I 2008 fulgte evaluators arbejdet med en flerfamiliegruppe igennem 3 måneder. Evaluators deltog i alle gruppens aktiviteter, behandlernes møder, planlægning m.v. <u>HardWork</u> I 2006 og 2007 har evaluators været på besøg i projektet 2-3 måneder hvert år. I denne periode har evaluators været tilstede på udvalgte åbningsaftener med de unge, og har observeret aktiviteterne på disse aftener. Evaluators har endvidere deltaget i et forældremøde i 2007.

Kvalitative interview med børn, unge og forældre – såvel individuelt som i gruppe	Under de kvalitative interview er også spurgt til metodebrug, og hvilke metoder familierne har fundet mest brugbare	Se under fokusområde 2) ”øget trivsel”, kvalitative interview med børn, unge og forældre
Kvalitative interview med behandlere og projektledere	Der er foretaget kvalitative semi-strukturerede interview med alle behandlere og projektledere gennem forløbet	<u>FamilieFokus</u> Der er foretaget individuelle, kvalitative interview med alle behandlere og projektledere i 2006 og 2008 (8 behandlere og 2 projektledere) <u>HardWork</u> Der er foretaget individuelle kvalitative interview med alle behandlere og projektledere i 2006, 2007 og 2008 (4 behandlere og 2 projektledere)
Deltagelse i erfaringsopsamlinger, faglige metodeudviklingsdage, midtvejsevalueringer m.v.	Evaluator har løbende deltaget i relevante metodeudviklingsdage, kurser m.v. Der er hvert år afholdt erfaringsopsamlingsdage, hvor der er indsamlet data til evalueringen. Disse dage har samtidig bidraget til den faglige udvikling i projektet	Løbende gennem hele projektperioden
Kobling af effektmåling, den statistiske før-/efterregistrering samt de kvalitative data – for at kunne sandsynliggøre metodernes effekt		I 2008 er de forskellige former for indsamlede data koblet for at vurdere på metodernes effekt

Ad. 4: Forankring af metoderne i socialcentrenes børnefamilieteam

Undersøgelsesmetode	Beskrivelse	Gennemførelse
Spørgeskemaundersøgelser hos medarbejderne i kommunens børnefamilieteam	Ved udgangen af hvert år har medarbejderne i de tilknyttede socialcentre udfyldt et spørgeskema omkring metodebrug og har givet en vurdering af projektets indflydelse på teamets og eget faglige arbejde med udsatte børnefamilier.	I november 2008 har alle 10 socialcentre deltaget i spørgeskemaundersøgelsen – og det er resultaterne fra denne undersøgelse, der benyttes i beskrivelsen af implementeringen. I alt 171 medarbejdere har udfyldt spørgeskemaet.

<p>Kvalitative interview med medarbejdere og teamchefer i alle børnefamilieteam – såvel individuelle som gruppe interview</p>	<p>Der er lavet interviewrunder til alle tilknyttede socialcentre hvert år. Der er foretaget individuelle interview med teamchefer samt gruppeinterview med alle medarbejderne i de enkelte børnefamilieteam. I 2006 og 2008 er endvidere foretaget individuelle kvalitative interview med udvalgte medarbejdere i socialcentrene</p>	<p>2006: Individuelle interview med 4 teamchefer. Gruppeinterview med de 4 børnefamilieteam to gange i løbet af året. Individuelle interview med udvalgte medarbejdere i de 4 børnefamilieteam. 2007: Gruppeinterview med de 2 børnefamilieteam.(De to øvrige team deltog i den eksterne evaluering) 2008: Individuelle interview med 10 teamchefer. Gruppeinterview med 4 børnefamilieteam. Fokusgruppeinterview med 6 børnefamilieteam. Individuelle interview med 6 medarbejdere i et enkelt børnefamilieteam.</p>
<p>Interview med medarbejdere i uddannelsesstillinger</p>	<p>De 8 medarbejdere i uddannelsesstillinger er interviewet ved udgangen af hvert år</p>	<p><u>FamilieFokus</u> 2006: Individuelle kvalitative interview med de 8 medarbejdere 2007 og 2008: Gruppeinterview med de 8 medarbejdere ved udgangen af hvert år. <u>HardWork:</u> 2006: Fælles interview med de to medarbejdere i udd.stillinger 2007 og 2008: Individuelle kvalitative interview med de to medarbejdere i udd.stillinger.</p>
<p>Observation af kompetenceudviklingsaktiviteterne</p>	<p>Evaluator har deltaget som observatør i udvalgte dele af kompetenceudviklingsprogrammet</p>	<p>2006 og 2007: Deltagelse i intro-kursus til LØFT, deltagelse på Københavnernetværkets møder, deltagelse i HardWork-Uddannelsesgruppen, deltagelse i udvalgte undervisningsdage på socialcentrene, deltagelse i planlægnings- og evalueringsmøder med "Vilde Læreprocesser" 2008: Deltagelse i udvalgte undervisningsdage på socialcentrene samt deltagelse i fælles bydækkende undervisningsdage arrangeret af FF</p>
<p>Kvalitative interview med ledere/undervisere af kompetenceudviklingsprogrammet</p>	<p>"Vilde Læreprocesser" er interviewet hvert år om kompetenceudviklingsprogrammet</p>	<p>2006 og 2007: 4 Interview med "Vilde Læreprocesser" 2008: 1 Interview med "Vilde Læreprocesser" samt 1 med "Solution"</p>

Ekstern evaluering foretaget i 2007	Konsulent Bjørn Nygård fra "IdéThandling" foretog en ekstern evaluering af kompetenceudviklingen i socialcentrene Nørrebro og Vesterbro i 2007. Resultaterne er beskrevet i en selvstændig rapport.	
-------------------------------------	---	--

Formidling af evalueringens resultater

Evalueringen skal som nævnt opfylde forskellige formål, hvorfor formidlingen må rette sig mod forskellige målgrupper og anvendelsesformer. Der er derfor også valgt forskellige formidlingsformer i forhold til evalueringens resultater:

- Mundtlige tilbagemeldinger. Designet indeholder mange små del-evalueringer af bestemte afgrænsede fokusområder. Når en sådan del-evaluering er afsluttet gives der en mundtlig tilbagemelding til de berørte praktikere. Vigtigt omkring disse tilbagemeldinger er, at det er forberedte strukturerede tilbagemeldinger, hvor tid, rum og deltagere er aftalt på forhånd
- Interne arbejdsnotater. Mange af de mindre del-evalueringer er afsluttet med et internt notat, som medarbejdere og ledere kan benytte til den faglige udvikling, læreprocesser, organisationsopbygning, metodeudvikling m.v. Disse notater er ikke til offentliggørelse – men er skrevet med henblik på brugbarhed for praktikerne med mange eksempler fra praksis, cases, citater m.v.
- Statusrapporter. Heri offentliggøres hovedkonklusionerne fra et bestemt fokusområde.
- Års- og Slutrapporter. Hvert år afsluttes med en offentlig Årsrapport, hvor alle resultater fra evalueringen af hele projekt "Familien i Centrum" formidles til politikerne, offentligheden og praktikerne uden for projektet. Årsrapporterne bygger på de udarbejdede interne notater og statusrapporter – kombineret med aktuel statistik og effektmåling.
- Bøger. I forbindelse med afslutningen af projektet bliver offentliggjort to selvstændige bøger om "HardWork" og "FamilieFokus". Bøgerne har fokus på metoder og processer og henvender sig til praktikere, som ønsker at gøre brug af projektets metode-erfaringer.